

HAVEN VOOR SPORTCLUBS?

Analyse van de clubgeorganiseerde sport
in de stad Antwerpen

Steven Vos
Jeroen Scheerder

2012

Met medewerking van

HAVEN VOOR SPORTCLUBS?

Analyse van de clubgeorganiseerde sport
in de stad Antwerpen

Steven Vos
Jeroen Scheerder

2012

Met medewerking van

Beleid & Management in Sport (BMS)

BMS-Rapport 14

Haven voor sportclubs?

Analyse van de clubgeorganiseerde sport in de stad Antwerpen

Steven Vos

Jeroen Scheerder

Dit is het veertiende nummer in de reeks BMS-rapporten.

De BMS-rapporten willen een bijdrage leveren aan het sociaalwetenschappelijke onderzoek naar beleid en management met betrekking tot sport en fysieke activiteit. Deze publicaties zijn een product van het Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement van de KU Leuven.

De BMS-rapporten kunnen mits registratie gratis gedownload worden via www.faber.kuleuven.be/BMS.

Reekseditors: Prof. dr. J. Scheerder en dr. S. Vos
Verantwoordelijke uitgever: Prof. dr. J. Scheerder

Reproductie: KU Leuven

© 2012 J. Scheerder, Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement, Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen, KU Leuven
Tervuursevest 101, 3001 Leuven (Heverlee)

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, gereproduceerd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle rechten voorbehouden.

D/2012/KU Leuven – Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement

REEDS VERSCHENEN BMS-RAPPORTEN

Nr. 1

Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Pluym, K. (2009). *Sportbeleidsplanning in Vlaanderen. Een inhoudelijke en financiële analyse* (Beleid & Management in Sport 1). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 2

Vos, S., & Scheerder, J. (2009). *'t Stad sport. Onderzoek naar de sportdeelname en sportbehoeften in de stad Antwerpen* (Beleid & Management in Sport 2). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 3

Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Lagae, W. & Van Hoecke, J. (2010). *De fitnesssector in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Fitness Panel 2009 (VFP09)* (Beleid & Management in Sport 3). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 4

Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Van Hoecke, J. & Vanreusel, B. (2010). *Sportclubs in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09)* (Beleid & Management in Sport 4). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 5

Scheerder, J., Breesch, D., Pabian, S., & Vos, S. (2010). *Balanceren in een grijze zone. Een verkennende studie van de semi-agorale arbeid in de sport* (Beleid & Management in Sport 5). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 6

Vos, S., & Scheerder, J. (2011). *Opleidings- en competentiebeleid in de Vlaamse fitnesssector. Sleutel tot succes?* (Beleid & Management in Sport 6). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 7

Scheerder, J., & Seghers, J. (2011). *Jongeren in beweging. Over bewegingsbeleid, sportparticipatie en fysieke activiteit bij schoolgaande jongeren in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 7). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 8

Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeersch, H., & Vos, S. (2011). *Sport in clubverband (Deel 1). Een analyse van de clubgeorganiseerde sport in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 8). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 9

Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeersch, H., Winand, M., & Vos, S. (2012). *Sport in clubverband (Deel 2). Uitdagingen voor de clubgeorganiseerde sport* (Beleid & Management in Sport 9). Leuven: KU Leuven/Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement.

Nr. 10

Scheerder, J., Vandermeersch, H., Van Tuyckom, C., Hoekman, R., Breedveld, K., & Vos, S. (2011). *Understanding the game: sport participation in Europe. Facts, reflections and recommendations* (Sport Policy & Management 10). Leuven: KU Leuven/Research Unit of Social Kinesiology & Sport Management.

Nr. 11

Winand, M., Scheerder, J., Vos, S., & Zintz, T. (2011). *Attitude, changement et innovation. Les fédérations sportives communautaires de Belgique* (Gestion & Management du Sport 11). Leuven/Louvain-la-Neuve: KU Leuven/ Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement Research Unit of Social Kinesiology & Sport Management et Université catholique de Louvain/ Chaire Olympique Henri de Baillet Latour et Jacques Rogge en Management des Organisations Sportives.

Nr. 12

Seghers, J., Scheerder, J., Boen, F., Thibaut, E., & Meganck, J. (2012). *Medisch en ethisch verantwoord sporten. Het promoten van fysiek, psychisch en sociaal welbevinden van jongeren in Vlaamse jeugdsportclubs* (Beleid & Management in Sport 12). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Humane Kinesiologie.

Nr. 13

Seghers, J., Scheerder, J., Boen, F., Thibaut, E., & Meganck, J. (2012). *Medisch en ethisch verantwoord sporten. Praktijkvoorbeelden in Vlaamse Jeugdsportclubs* (Beleid & Management in Sport 13). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Humane Kinesiologie.

Nr. 14

Vos, S., & Scheerder, J. (2012). *Haven voor sportclubs? Analyse van de clubgeorganiseerde sport in de stad Antwerpen* (Beleid & Management in Sport 14). Leuven: KU Leuven/Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement.

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	v
Woord vooraf	vii
Hoofdstuk 1 Onderzoeksopzet en -benadering	1
1. <i>Situering en doelstellingen van het onderzoek</i>	1
2. <i>Onderzoeksaanpak en -methode</i>	2
3. <i>Besluit</i>	4
Hoofdstuk 2 Trends en ontwikkelingen in de (clubgeorganiseerde) sport	5
1. <i>De aanbodzijde</i>	5
2. <i>De vraagzijde</i>	8
3. <i>Besluit</i>	12
Hoofdstuk 3 Clubprofiel	13
1. <i>Oprichtingsjaar</i>	13
2. <i>Statuut</i>	14
3. <i>Grootte</i>	14
4. <i>Sportaanbod</i>	15
5. <i>Types van sportclubs</i>	18
6. <i>Besluit</i>	19
Hoofdstuk 4 Profiel van de clubsporter	21
1. <i>Kenmerken van clubsporters (vraagzijde)</i>	21
2. <i>Samenstelling van het ledenbestand (aanbodzijde)</i>	26
3. <i>Besluit</i>	30
Hoofdstuk 5 Human resources en financiën	31
1. <i>Human resources</i>	31
2. <i>Financiën</i>	34
3. <i>Besluit</i>	38
Hoofdstuk 6 (Sport)accommodatie	39
1. <i>Gebruik en bezit van (sport)accommodatie</i>	39
2. <i>Houding t.a.v. (sport)accommodatie</i>	42

Hoofdstuk 7 Interorganisatorische verhoudingen	45
1. Samenwerkingsverbanden	45
2. Houding t.a.v. samenwerking	46
3. Besluit.....	47
Synthese	49
1. Situering en opzet van het onderzoek.....	49
2. Voornaamste bevindingen	49
Bibliografische referentielijst	55
Over de auteurs.....	59

WOORD VOORAF

In dit BMS-rapport staat de clubgeorganiseerde sport in de Stad Antwerpen centraal. Het Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement kon voor de uitwerking van dit rapport rekenen op de medewerking van de afdeling sportclubondersteuning van de vzw Antwerpen Sportstad. Het eerste hoofdstuk geeft toelichting bij de in het onderzoek gehanteerde methodologie. De assumpties die ten grondslag liggen aan het onderzoek worden besproken, alsook het onderzoeksmateriaal waarop de studie gebaseerd is. In het rapport vormt de stad Antwerpen het uitgangspunt en wordt, waar mogelijk, een vergelijking gemaakt met cijfermateriaal voor Vlaanderen.

Vervolgens worden in het tweede hoofdstuk een aantal trends en ontwikkelingen in het sportlandschap geschetst. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de positie van de clubgeorganiseerde sport. Op die manier wordt een algemeen beeld geschetst dat toelaat om de verschillende onderzoeksbevindingen te kaderen.

In het derde hoofdstuk van dit onderzoeksrapport wordt het organisatieprofiel van de sportclubs in kaart gebracht. Onder meer het statuut, het oprichtingsjaar, het sportaanbod en de omvang van de sportclubs worden toegelicht.

Het vierde hoofdstuk gaat vervolgens dieper in op het profiel van de clubsporters. Enerzijds op basis van het ledenbestand van de sportclubs, en anderzijds op basis van een participatiebevraging bij de Antwerpse bevolking.

In het vijfde hoofdstuk staan de zogenaamde 'resources' centraal. Hieronder verstaan we zowel de inzet van vrijwilligers als de financiële toestand van de sportclubs en hun inkomstenbronnen. De (sport)accommodatie die sportclubs gebruiken en hun eventuele behoeften op dit vlak komen aan bod in het zesde hoofdstuk.

In het zevende en laatste hoofdstuk tenslotte wordt ingegaan op de positie van sportclubs in het (lokale) sportlandschap en eventuele samenwerkingsverbanden met andere (sport)actoren.

Het onderzoeksrapport wordt afgesloten met een synthese van de voornaamste bevindingen.

Graag willen we Walter Dingemans en Freek Onzia van de vzw Antwerpen Sportstad danken voor hun gewaardeerde medewerking aan dit rapport.

HOOFDSTUK 1

ONDERZOEKSOPZET EN -BENADERING

In dit hoofdstuk bespreken we de opzet van deze studie naar de clubgeorganiseerde sport in de Stad Antwerpen. Er wordt onder meer toelichting gegeven bij de gehanteerde methodologie en het onderzoeksmateriaal waarop het onderzoek gebaseerd is.

1. Situering en doelstellingen van het onderzoek

Waar sportclubs aanvankelijk een monopoliepositie hadden in het sportlandschap, werden ze in de tweede helft van de voorgaande eeuw geconfronteerd met tal van initiatieven door (lokale) overheden en kregen ze in de laatste decennia af te rekenen met de groeiende impact van commerciële sportaanbieders. Dit impliceert dat vandaag zowel publieke als private actoren, profit en non-profit spelers, als clubgeorganiseerde en andersgeorganiseerde aanbieders en deelnemers het breedtesportlandschap kleuren (Vos, 2012).

De rol van deze sportclubs, die desalniettemin nog steeds een prominente plaats in het sportlandschap innemen, en hun toekomst staat vandaag bovenaan de agenda van tal van beleidsmakers en onderzoekers. Sportclubs ondervinden immers niet enkel concurrentie van andere sportaanbieders, maar worden bovendien geconfronteerd met een aantal (maatschappelijke) tendenzen, zoals de vergrijzing van het ledenbestand, minder langdurige lidmaatschappen, een dalend vrijwilligersengagement, de doorgedreven vraag tot professionalisering van sportclubs, de toenemende druk vanuit regulerende instanties, etc. (Laporte e.a., 1997; Scheerder e.a., 2012). De belangstelling van beleidsverantwoordelijken gaat bovendien gepaard met een zekere bekommernis die op zich voortvloeit uit de vermeende daling van de middenveldparticipatie. In Vlaanderen neemt het aantal leden in sportclubs weliswaar niet af (zie verder), maar is er wel een opvallende stagnatie. De duidelijke groei in de sportdeelname in Vlaanderen in de afgelopen decennia is dan ook vrijwel uitsluitend op het conto van de niet- en de andersgeorganiseerde participatievormen te schrijven (Scheerder e.a., 2012).

Het is dan ook niet vreemd dat de ondersteuning van sportclubs een groeiende aandacht kent. Een voorbeeld hiervan is het 'Dynamo Project' van de VSF (Vlaamse Sportfederatie, 2009), waarbij sportclubs in Vlaanderen ondersteund worden om zo optimaal mogelijk te functioneren op bestuurlijk en administratief vlak. Maar ook steden laten dit thema zeker niet ongemoeid. Zo zet de stad Antwerpen sterk in op de ondersteuning van sportclubs, onder meer door het bieden van financiële en logistieke ondersteuning, het voeren van promotie, het adviseren van sportclubs inzake hun beheer, etc.

In voorliggend BMS-rapport worden de resultaten van een onderzoek naar de clubgeorganiseerde sport in de stad Antwerpen, uitgevoerd door het Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement van de KU Leuven, weergegeven. Deze analyse kan wellicht een houvast bieden voor de vzw Antwerpen Sportstad om haar sportclubondersteuning te optimaliseren. Doel van dit onderzoek is dan ook het in kaart brengen van de clubgeorganiseerde sport in de stad Antwerpen én, waar mogelijk het leggen van dwarsvergelijkingen met de Vlaamse sportclubs. Concreet verschaft het onderzoek inzicht met betrekking tot

- Het organisatieprofiel van de Antwerpse sportclubs
- Het profiel van de clubsporters
- De inzet van menselijke en financiële middelen
- Het gebruik van sportinfrastructuur en de behoeften op dat vlak
- Interorganisatiele verhoudingen met andere sportaanbieders.

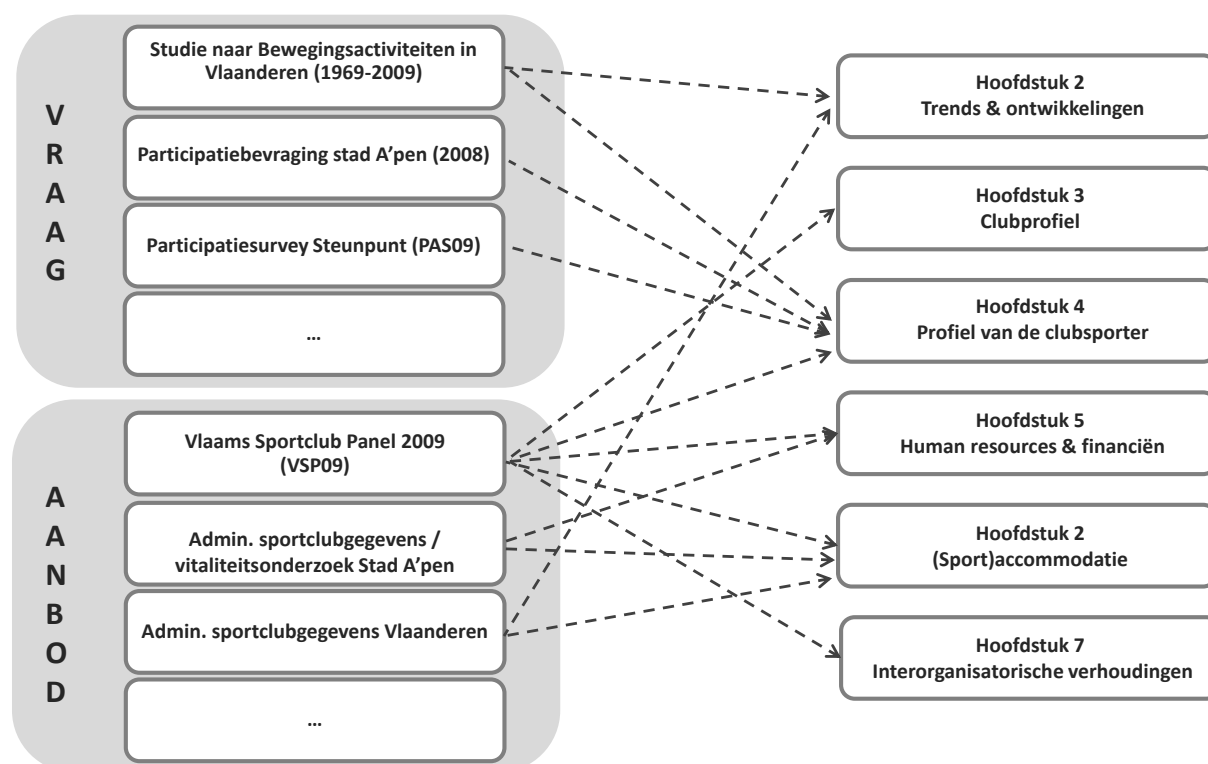
2. Onderzoeksaanpak en -methode

2.1 Onderzoeksopzet

Om de verschillende doelstellingen en de daaraan verbonden onderzoeksvragen te beantwoorden zal informatie afkomstig van verschillende bronnen worden samengebracht. Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden tussen:

- Bronnen met betrekking tot de vraagzijde en bronnen met betrekking tot de aanbodzijde
- Gegevens verzameld door middel van een survey en administratieve gegevens.

In Figuur 1.1 wordt het onderzoeksopzet grafisch voorgesteld.

Figuur 1.1 Het onderzoeksopzet

2.2 Toelichting bij het onderzoeksmateriaal

2.2.1 Studie naar Bewegingsactiviteiten in Vlaanderen (1969-2009)

De survey *Studie over de Bewegingsactiviteiten in Vlaanderen* (SBV) is de langstlopende, nog steeds gecontinueerde studie naar de actieve sportparticipatie in Vlaanderen. Deze studie werd in 1969 opgestart en telt tot op heden vijf golven (1969, 1979, 1989, 1999 en 2009). Deze studies laten toe om naast de algemene sportdeelname ook de sportbeoefening in clubverband van schoolgaande jongeren (12-18 jaar) en hun ouders in een tijdsperspectief te plaatsen (zie Scheerder e.a., 2002; Scheerder & Vos, 2011).

2.2.2 Participatiebevraging stad A'pen (2008)

In de periode najaar 2008 – voorjaar 2009 deed de stad Antwerpen een grootschalige bevraging naar de sportparticipatie en de sportbehoeften van haar 16- tot en met 80-jarige inwoners¹. Voor het onderzoek werd gebruik gemaakt van een combinatie van survey-methoden. In totaal namen 3 978 respondenten deel aan het onderzoek (zie Casteleyn e.a., 2009; Vos & Scheerder, 2009).

¹ De stad Antwerpen deed onlangs ook specifiek onderzoek naar het sportparticipatiegedrag van jongeren. De resultaten van dit onderzoek waren evenwel nog niet beschikbaar bij het uitwerken van dit BMS-rapport.

2.2.3 Participatiesurvey (PAS09)

De *Participatiesurvey* (PAS09) is een onderzoek dat uitgevoerd is door het Steunpunt voor beleidsrelevant onderzoek Cultuur, Jeugd en Sport. Dit onderzoek uit 2009 peilde aan de hand van een mondelinge bevraging naar de actieve (sport)participatie en non-participatie van 14- tot en met 85-jarige Vlamingen. In totaal namen 3 144 respondenten deel aan dit onderzoek (zie Scheerder e.a., 2011a).

2.2.4 Vlaams Sportclub Panel 2009 (VSP09)

Het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09) geeft een inzicht in het profiel van de Vlaamse Sportclubs. Sportclubs uit een representatief staal van 57 gemeenten in Vlaanderen (aangevuld met de 260 Nederlandstalige sportclubs die gekend zijn door de Vlaamse Gemeenschapscommissie) werden gecontacteerd om deel te nemen aan de VSP09. Uiteindelijk participeerden 651 sportclubs in de VSP09. Deze sample is representatief voor de populatie van sportclubs in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie Scheerder & Vos, 2010). Aan de VSP09 namen 89 Antwerpse sportclubs deel.

2.2.5 Administratieve gegevens en surveys stad Antwerpen

Om de informatie over de Antwerpse sportclubs, verzameld in de VSP09, verder te onderbouwen werd ook een beroep gedaan op diverse administratieve bronnen en resultaten van studies die door de stad Antwerpen werden opgezet. Het betreft hier onder meer administratieve bestanden met betrekking tot de subsidiëring van sportclubs, (sport)accommodatie, etc. en studies zoals de *Stadsmonitor* (Bral, e.a., 2009; Bral, e.a., 2011) en het *Vitaliteitsonderzoek* (Debacker, 2011). Dit laatste onderzoek, waarin naar analogie met een eerder onderzoek van de stad Rotterdam de vitaliteit van de Antwerpse sportclubs in kaart werd gebracht, biedt omwille van het onderwerp en het aantal bevraagde clubs (N=271) interessant vergelijkingsmateriaal.

2.2.6 Andere gegevensbronnen

In dit BMS-rapport zal ook ander relevant cijfer- en onderzoeksmateriaal gebruikt worden ter aanvulling van de hierboven opgelijste gegevensbronnen. In de tekst zal telkens naar de gehanteerde bron verwezen worden.

3. Besluit

In dit hoofdstuk werd duiding verschaft bij het opzet en de doelstellingen van het onderzoek naar de clubgeorganiseerde sport in de stad Antwerpen. Daarnaast werd toelichting gegeven bij de onderzoeksaanpak en het onderzoeksmateriaal.

HOOFDSTUK 2

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN IN DE (CLUBGEORGANISEERDE) SPORT

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op een aantal ontwikkelingen in de breedtesport en de clubgeorganiseerde sport in het bijzonder. In een eerste deel staat de aanbodzijde centraal. Er wordt dieper ingegaan op een aantal algemene ontwikkelingen in het sportlandschap en de rol van de sportclub in dit landschap. Vervolgens worden op basis van beschikbaar onderzoeksmateriaal een aantal trendcijfers gepresenteerd. In het tweede deel komt de vraagzijde aan bod. Een aantal algemene ontwikkelingen in de sportdeelname worden geschetst en cijfermateriaal wordt gepresenteerd met betrekking tot sportdeelname in het algemeen en clubsportdeelname in het bijzonder.

Dit hoofdstuk schetst een algemeen kader dat toelaat om de analyse van de clubgeorganiseerde sport in de stad Antwerpen in een breder perspectief te plaatsen. Voor een meer diepgaande analyse van de ontwikkelingen in de clubgeorganiseerde sport in Vlaanderen verwijzen we graag naar rapport 8 (Scheerder e.a., 2011b) en rapport 9 (Scheerder e.a., 2012) in de publicatiereeks Beleid & Management in Sport.

1. De aanbodzijde

1.1 Van monopolie tot triumviraat

Tot het midden van de vorige eeuw werd in Vlaanderen, zoals in het merendeel van de (West-) Europese landen, het breedtesportlandschap op lokaal niveau beheerst door sportclubs. Deze traditionele sportverenigingen werden gedragen door een sterk vrijwilligersinitiatief (Gratton & Kokolakis, 1997; Heinemann, 1998; Heinemann & Schubert, 1994; Scheerder, 2004, 2007, van Bottenburg e.a., 2005). Later kwam hier stelselmatig verandering in: sportclubs bleven weliswaar een voorname rol vervullen, maar behielden niet langer hun monopoliepositie (Scheerder & Vanreusel, 2004; Scheerder e.a., 2006). Na de Tweede Wereldoorlog kwam stelselmatig een actief en voorwaardelijk sportbeleid tot ontwikkeling. Vanaf het midden van de tweede helft van de vorige

eeuw zijn overheden in de verschillende Europese lidstaten zich steeds meer gaan inlaten met sport als beleidsdomein. Aanvankelijk beperkte dit 'beleid' zich veelal tot subsidiëring en investeringen in infrastructuur (De Knop e.a., 1991; Gratton & Taylor, 2000; Houlihan, 2001; Houlihan, 2006; Scheerder, 2004, 2007). Gaandeweg kwam in de jaren '60-'70, in eerste instantie in de Noord- en West-Europese landen, de focus te liggen op een stimuleringsbeleid met betrekking tot sportparticipatie (cf. breedtesportcampagnes), geïnspireerd door de Sport voor Allen-idee.

Vanaf de laatste decennia van de vorige eeuw kleuren zowel publieke als private actoren, profit en non-profit spelers, als clubgeorganiseerde en andersgeorganiseerde aanbieders en deelnemers het sportlandschap. De markt kent in dit landschap een groeiende rol, wat onder andere tot uiting komt in deelsegmenten zoals fitness en squash. Vandaag vervullen sportclubs nog steeds een prominente positie in de sport, hoewel ze niet langer over een monopolie beschikken. Ze opereren naast tal van initiatieven door de overheid en de groeiende impact van commerciële sportaanbieders (Scheerder & Vanreusel, 2004; Scheerder e.a., 2006; Vos, 2012). Dat traditionele sportclubs nog steeds een voorname positie innemen komt onder meer ook tot uiting in het lokale Sport voor Allen-beleid: de ondersteuning en stimulering van sportverenigingen één van de verplichte inhoudelijke aandachtspunten die aan bod komen in het sportbeleidsplan van de lokale besturen (Vlaamse overheid, 2007).

1.2 Trends en ontwikkelingen

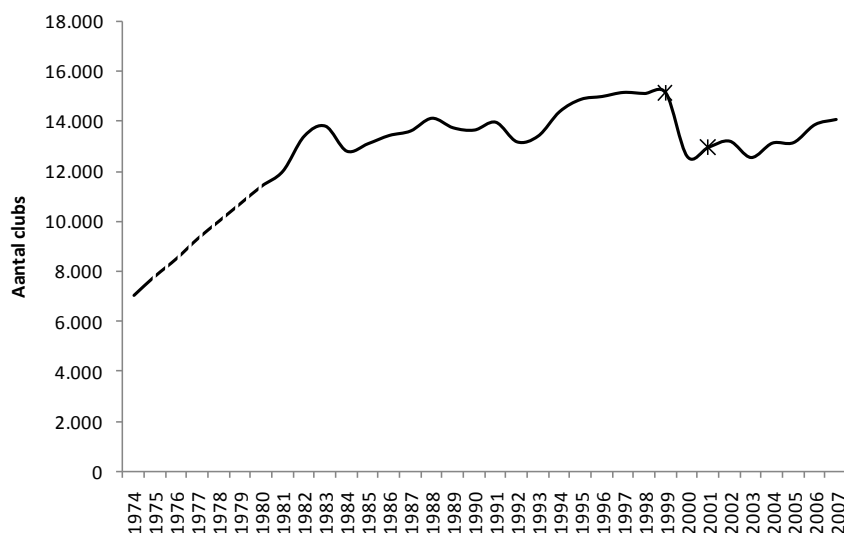
Vlaanderen telt naar schatting een 23 900-tal sportclubs die ongeveer anderhalf miljoen leden hebben. Bij benadering 85 procent van deze clubs zijn sportclubs in de strikte zin van het woord. De overige clubs kunnen bestempeld worden als socio-culturele verenigingen met een sportaanbod (Van Lierde & Willems, 2006). Dit aantal ligt opvallend hoger dan twee andere grote groepen van sportaanbieder, met name de fitnesscentra en de gemeentelijke sportdiensten. Zo zijn er in Vlaanderen een 510-tal fitnesscentra en heeft ieder van de 308 Vlaamse gemeenten een gemeentelijke sportdienst, al dan niet als een dienst die specifiek bevoegd is voor sport of als onderdeel van een gemeentelijke dienst die meerdere beleidsdomeinen combineert (Vos & Scheerder, 2011). Vlaanderen onderscheidt zich van andere Europese lidstaten en regio's door het dichte netwerk van sportclubs. Per 100 000 inwoners telt Vlaanderen 319 sportclubs. Wanneer we bijvoorbeeld naar onze buurlanden kijken noteren we voor Nederland en Duitsland respectievelijk een gemiddelde van 110 en 164 sportclubs per 100 000 inwoners (Breuer & Wicker, 2009; van Kalmthout e.a., 2009; Vos & Scheerder, 2011).

Bijna 70 procent van de sportclubs is aangesloten bij een federatie die erkend en/of gesubsidieerd wordt door de Vlaamse overheid (Scheerder, Zintz & Delheye, 2011). Zaalvoetbalclubs (15%) en

veldvoetbalclubs (14%) komen het meest voor, gevolgd door wielclubs (10%), volleybalclubs (7%) en clubs die oosterse vechtsporten aanbieden (7%) (Van Poppel, 2009).

Wat het trendmateriaal met betrekking tot het aantal sportclubs betreft kunnen we gebruik maken van een tijdsreeks die het aantal sportclubs weergeeft voor de periode 1974-2007. Het betreft hier enkel de sportclubs die aangesloten zijn bij een erkende/gesubsidieerde sportfederatie² (zie Figuur 2.1). In de periode 1974-1981 was er bijna een verdubbeling van het aantal sportclubs aangesloten bij een erkende/gesubsidieerde sportfederatie. Hoewel de grafiek een golvend patroon vertoont, kunnen we wel stellen dat het aantal sportclubs over een periode van dertig jaar vrijwel stabiel gebleven is. In het afgelopen decennium was er een lichte daling. Deze daling en de fluctuaties in de grafiek zijn veelal te wijten aan decretale ontwikkelingen met betrekking tot het erkennen en subsidiëren van sportfederaties in Vlaanderen in 1999 en 2001³. In de grafiek wordt dit door twee cesuren aangegeven. Omwille van de decretale veranderingen zijn de cijfers voor en na de cesuur niet zondermeer vergelijkbaar.

Figuur 2.1 Evolutie van het aantal sportclubs in Vlaanderen aangesloten bij erkende/gesubsidieerde sportfederaties, 1974-2007

Bron: Vos & Scheerder (2011)

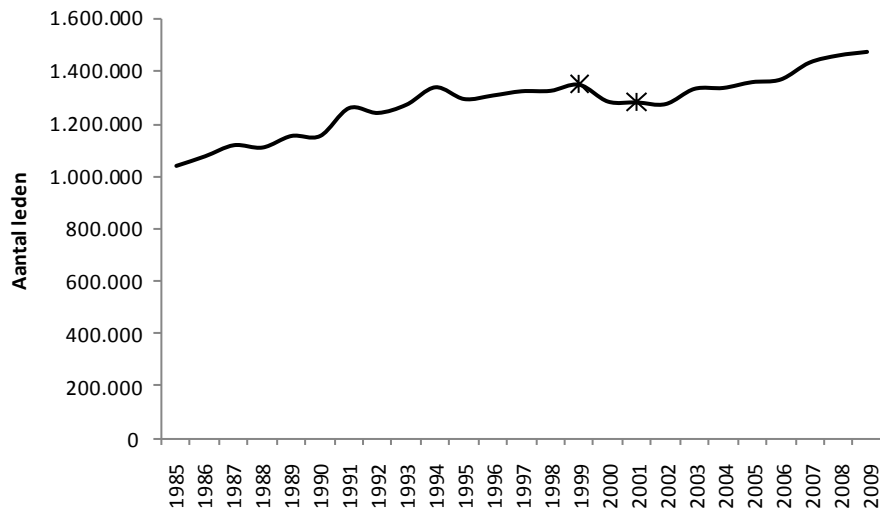
Figuur 2.2 geeft de evolutie in het ledenbestand van de erkende sportfederaties weergegeven, rekening houdend met de retoractieve toepassing van het aandeel Nederlandstalige leden voor federaties die recentelijk werden gesplitst). Uit deze grafiek blijkt een (lichtjes) positieve evolutie wat

² Anno 2010 worden 88 sportfederaties door de Vlaamse overheid erkend.

³ Cfr. het decreet van 13 april 1999 houdende erkenning en subsidiëring van de Vlaamse sportfederaties (Vlaamse overheid, 1999) en het decreet van 13 juli 2001 houdende de regeling van de erkenning en subsidiëring van de Vlaamse sportfederaties, de koepelorganisatie en de organisatie voor de sportieve vrijetijdsbesteding (Vlaamse overheid, 2001).

het ledenaantal betreft. Naar analogie met de voorgaande figuur dient ook hier rekening gehouden te worden met de impact van de decreten van 13 april 1999 en 13 juli 2001.

Figuur 2.2 Evolutie van het aantal leden in Vlaanderen aangesloten bij sportfederaties, 1985-2009

Bron: Vos & Scheerder (2011)

2. De vraagzijde

2.1 Sport in een veranderende samenleving

Zowel demografische (vb. vergrijzing) als socioculturele verschuivingen werken door op de sportsector, en dus ook de clubgeorganiseerde sport. Wat betreft de socioculturele verschuivingen spelen onder meer aspecten zoals individualisering, verschuivingen in tijdsbestedingspatronen, globalisering en commercialisering ongetwijfeld een rol (Scheerder e.a., 2011b).

Waar het traditionele sportsysteem (nog steeds) sterk prestatie- en competitiegericht is, zijn waarden zoals ontspanning, gezondheid en beleving steeds nadrukkelijker op de voorgrond getreden. Door deze evolutie kwam ook meer ruimte voor informele sportbeoefening, hetzij individueel, hetzij in beperkte groep. Deze veranderingen werden onder meer geïnitieerd door maatschappelijke veranderingen en versterkt door de intrede van en andere aanbieders van binnen en buiten de sportwereld.

Korte en informele ontmoetingen winnen aan belang. Deze minder zware sociale contacten vinden plaats in wat Duyvendak en Hurenkamp (2004) als een 'lichte gemeenschap' hebben omschreven. Lichte gemeenschappen worden gekenmerkt door vluchtigere, lossere en/of flexibelere onderlinge

bindingen tussen leden van de organisatie dan in een traditionele vereniging het geval is (Scheerder e.a., 2012). Ook de sport blijkt niet immuun voor het fenomeen van lichte gemeenschappen (Scheerder, 2004; 2007; Scheerder & Van Bottenburg, 2010; Van Bottenburg, 2004; 2008). Dit komt ondermeer sterk tot uiting in de loop- en fietssport (Scheerder e.a., 2008; Van Bottenburg e.a., 2006). Van belang hier is dat de gebruikers van dit sportaanbod zelf kiezen wanneer, hoe, waar en met wie ze gaan sporten. Heel wat sporters binden zich niet meer op dezelfde wijze, met dezelfde intensiteit en/of dezelfde frequentie aan een sportorganisatie als eertijds het geval was. In vergelijking met de sportparticipatie in clubverband winnen de niet-georganiseerde en andersgeorganiseerde sport immers aan populariteit (Scheerder e.a., 2012). Voor meer informatie over lichte sportgemeenschappen in Vlaanderen zie onder meer Scheerder e.a. (2012) en Scheerder en Van Bottenburg (2010). Voor een meer gedetailleerd overzicht van verschuivingen in de maatschappij en de sport zie Scheerder e.a. (2011b).

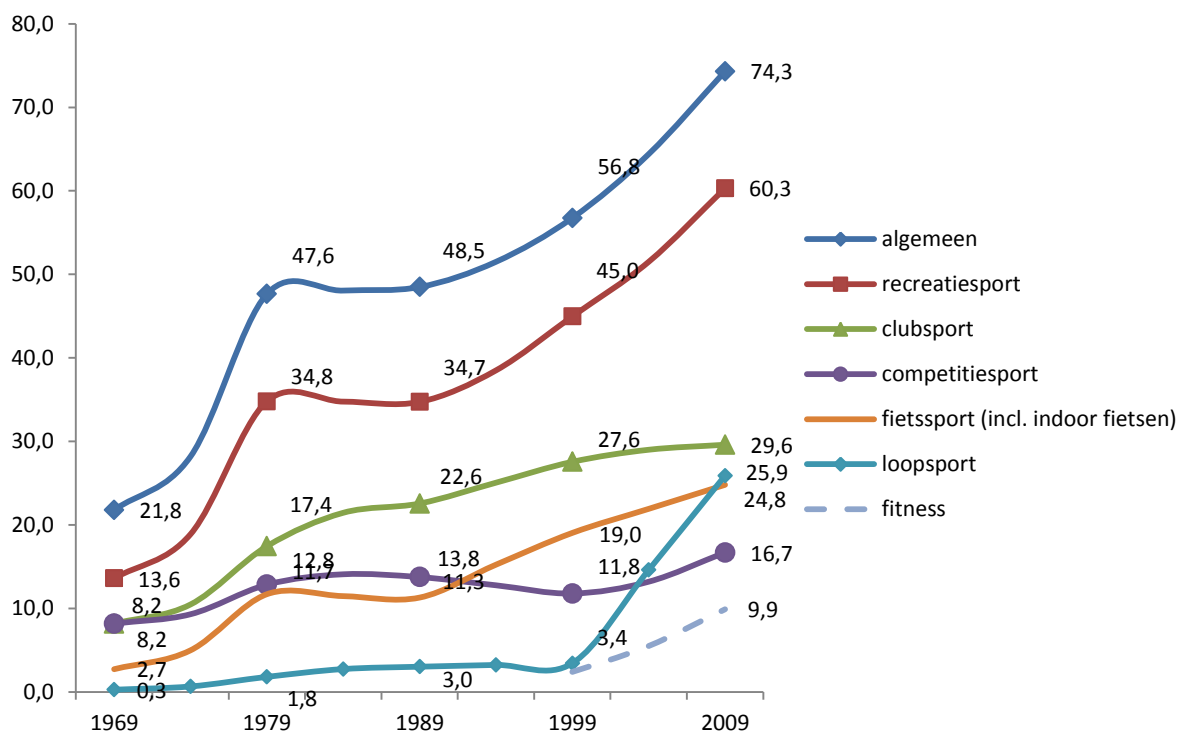
2.2 Trends

Op basis van de SBV (1969-2009) kan de ontwikkeling in de sportdeelname in Vlaanderen in kaart gebracht worden. Figuur 2.3 toont duidelijk een sterke toename van de sportdeelname⁴ bij 12- t.e.m. 75-jarigen in Vlaanderen. Anno 2009 doet drie kwart van deze groep aan sport. Deze ontwikkelingen kunnen grotendeels toegeschreven worden aan de groei van de recreatiesport (Scheerder & Vos, 2011; Scheerder, Vos & Thibaut, 2011).

Anno 2009 beoefent 60 procent van de Vlaamse populatie (tussen 12 en 75 jaar) haar sport op een recreatieve wijze. Iets minder dan een derde participeert in clubsport (30%). Dit impliceert dat de hierboven beschreven groei dan ook gerealiseerd wordt door de andersgeorganiseerde en de niet-georganiseerde sport. Figuur 2.3 toont duidelijk aan dat er twee recreatiesportgolven onderscheiden kunnen worden, een eerste in de jaren zeventig en een tweede vanaf de jaren negentig (Scheerder, 2007; Scheerder, Vos & Thibaut, 2011). Waar de clubsport tot de jaren negentig mee evolueerde in het zog van de algemene sportdeelname is er vanaf de jaren negentig een duidelijke stagnatie in het aantal clubsporters.

⁴ Om de vergelijkbaarheid over de verschillende meetpunten te garanderen wordt een ruime definitie gehanteerd voor sportdeelname. In die zin is het wellicht meer aangewezen om te spreken van 'actief sportcontact'.

Figuur 2.3 Evolutie van de sportdeelname in Vlaanderen bij 12- tot en met 75-jarigen, 1969-2009 (percentages i.f.v. totale populatie)

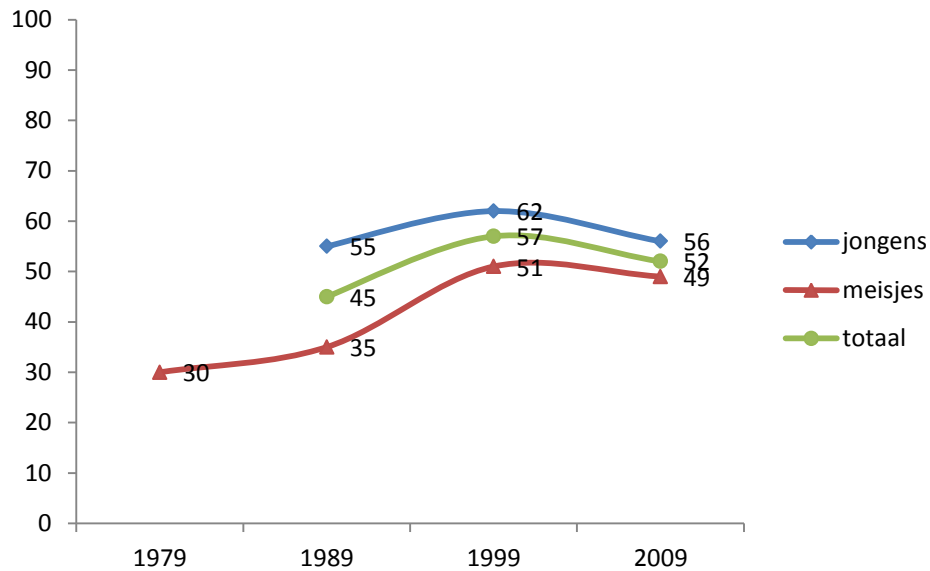
Bron: Scheerder & Vos (2011), Scheerder, Vos & Thibaut (2011)– SBV (1969-2009)

De popularisering van sporten zoals onder meer de loopsport, fietssport, fitness en de wandelsport dragen hier in sterke mate aan bij. Niet toevallig beoefenen het merendeel van deze sporters deze sporten buiten een clubcontext). Parallel met de recreatiesportgolven is er ook duidelijk sprake van loopsport- en fietssportgolven (Scheerder, 2009, Scheerder, Vos & Thibaut, 2011). Opmerkelijk is dat ook de prestatiesport opnieuw aan belang wint: zeventien procent van de Vlamingen geeft aan op een prestatieve manier aan sport te doen. Dat hoeft niet noodzakelijk in club- of competitieverband te zijn. Wat de fietssport en de loopsport betreft, zijn er vandaag steeds meer (commerciële) evenementen waaraan niet-gelicenseerden op een prestatiegerichte manier kunnen deelnemen (Scheerder, Vos & Thibaut, 2011). Dit is een duidelijke indicatie dat de verenigingssport geen monopolie (meer) heeft op de prestatiesport (Scheerder e.a., 2011b).

Op basis van het SBV-materiaal kan ook afzonderlijk voor kinderen en volwassenen de evolutie in de clubsportdeelname in kaart worden gebracht (zie Figuur 2.4 en Figuur 2.5). Anno 2009 komen ongeveer negen op tien jongeren uit het secundair onderwijs actief met sport in contact. Dit aandeel is vrijwel stabiel vanaf de jaren tachtig. Wat de clubsportdeelname betreft zijn er wel een aantal opmerkelijke evoluties zie Figuur 2.4. Ongeveer de helft van deze jongeren beoefent anno 2009

zijn/haar sport in clubverband. Een decennium eerder bedroeg het percentage clubsporters onder de jongeren nog 57 procent (Scheerder & Vos, 2011).

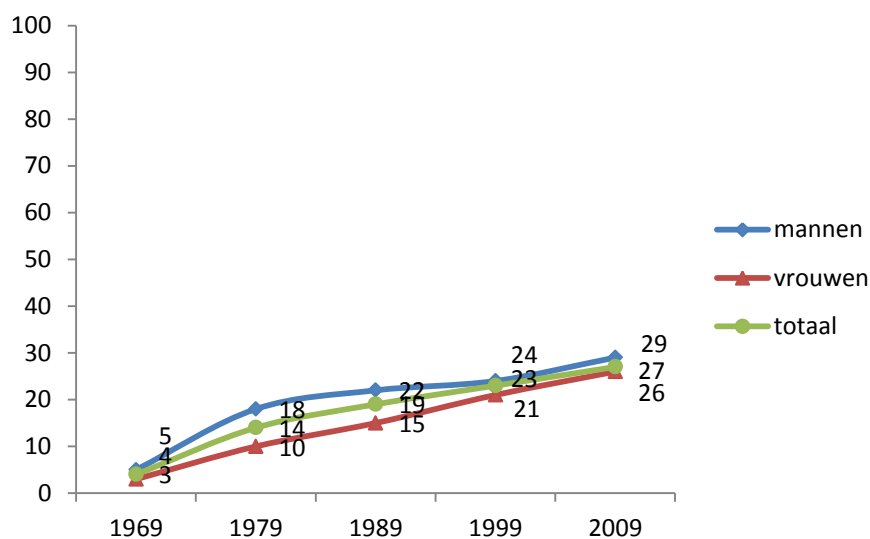
Figuur 2.4 Evolutie van de sportdeelname in clubverband bij jongeren uit het secundair onderwijs in Vlaanderen, 1969-2009 (percentages i.f.v. de totale populatie)

Bron: Scheerder & Vos (2011) – SBV (1969-2009)

Figuur 2.5 toont aan dat het procentuele aantal volwassen clubsporters op veertig jaar tijd quasi verzesvoudigd is. Ondanks deze ontwikkeling bevestigen de cijfers in deze figuur de eerdere vaststelling dat de clubsport stagneert.

Figuur 2.5 Evolutie van de sportdeelname in clubverband bij volwassenen in Vlaanderen, 1969-2009 (percentages i.f.v. de totale populatie)

Bron: Scheerder & Vos (2011) – SBV (1969-2009)

3. Besluit

In dit hoofdstuk werden een aantal trends en ontwikkelingen in het sportlandschap toegelicht. Hoewel sportclubs nog steeds een prominente positie innemen in de sport, beschikken ze niet langer over een monopoliepositie. Ze opereren naast tal van initiatieven door de overheid en de groeiende impact van marktspelers. Zowel publieke als private actoren, profit en non-profit spelers, als clubgeorganiseerde en andersgeorganiseerde aanbieders en deelnemers kleuren het breedtesportlandschap. Opmerkelijk is de sterke groei van de recreatiesport en hieraan gekoppeld de popularisering van andersgeorganiseerde en niet-georganiseerde sportactiviteiten. Het aantal sportclubs en clubsporters daarentegen stagneert. In wat volgt wordt cijfermateriaal gepresenteerd voor de clubgeorganiseerde sport in Vlaanderen. Vooreerst wordt in het volgende hoofdstuk het organisatieprofiel van de Antwerpse sportclubs uitgewerkt.

HOOFDSTUK 3

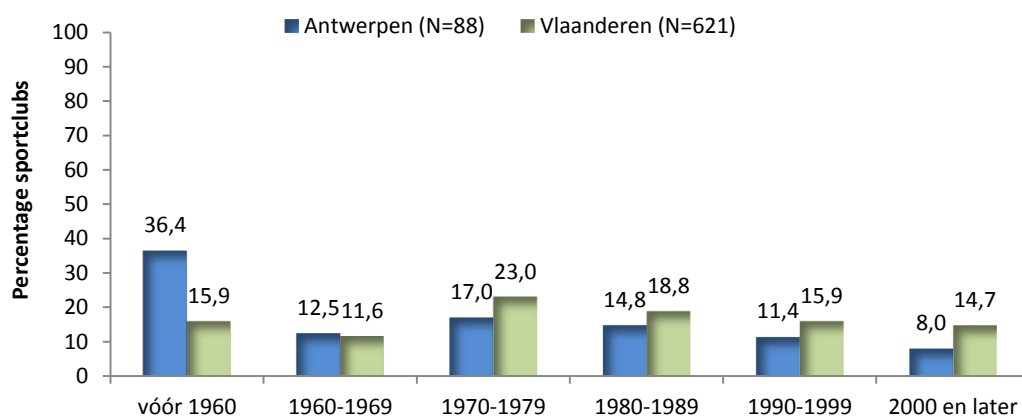
CLUBPROFIEL

In dit hoofdstuk geven we een beschrijving van het organisatieprofiel van de sportclubs. Hiervoor zal voornamelijk gebruik gemaakt worden van de gegevens die verzameld werden op basis van het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09). In eerste instantie gaan we dieper in op het oprichtingsjaar en het statuut. Vervolgens komen onder meer het sportaanbod en de grootte van de sportclub aan bod.

1. Oprichtingsjaar

Uit figuur 3.1 blijkt dat ruim een derde van de Antwerpse sportclubs in de VSP09 werd opgericht in de periode vóór 1960. Een kleine 20 procent van de clubs werd anderzijds opgericht na 1990, waarvan acht procent in het afgelopen decennium. Hiermee telt Antwerpen, in vergelijking met alle Vlaamse sportclubs in de VSP09, opvallend meer oudere clubs. In de jaren zestig, zeventig en tachtig is er min of meer sprake van een gelijkaardige ontwikkeling voor wat betreft de oprichting van nieuwe sportclubs.

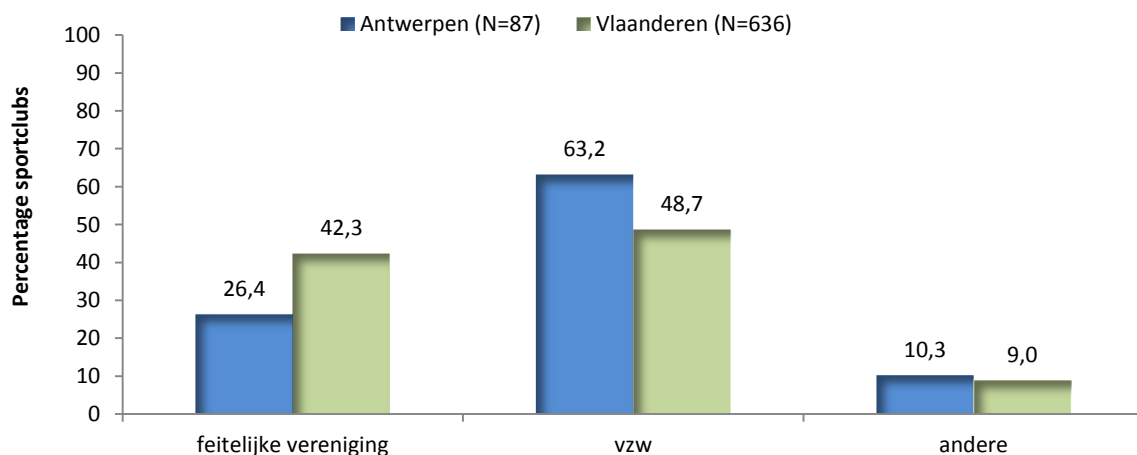
Figuur 3.1 Oprichtingsjaar van de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen

2. Statuut

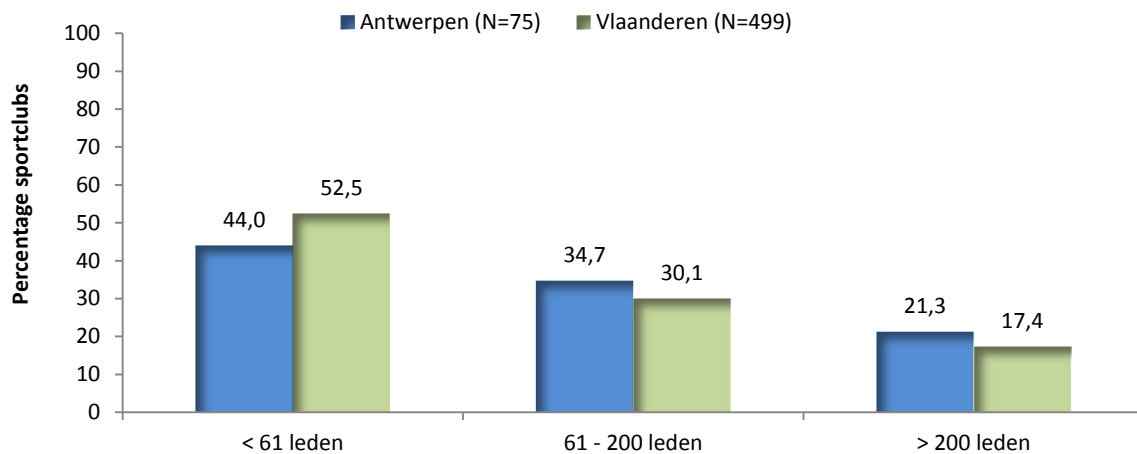
Geheel in lijn met de aard van de sportclubs en de sterke vertegenwoordiging van vrijwilligers, is het overgrote deel van de sportclubs in Antwerpen (en Vlaanderen) een non-profit organisatie. Bijna twee derde van de Antwerpse clubs in de VSP09 zijn een vzw en 26 procent een feitelijke vereniging. Deze cijfers verschillen van de verdeling voor alle clubs in de VSP09, waarbij het aantal feitelijke verenigingen lager is en het aandeel vzw's opvallend hoger ligt (zie figuur 3.2).

Figuur 3.2 Statuut van de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen

3. Grootte

Om de grootte van de sportclubs te operationaliseren werd gebruik gemaakt van het ledenaantal. Iets minder dan de helft van de Antwerpse sportclubs in de VSP09 telt maximaal 60 leden. Een derde van de clubs heeft tussen de 61 en de 200 leden en 21 procent van de bevraagde clubs telt minimaal 200 leden (zie figuur 3.3). Deze cijfers komen vrij goed overeen met de verdeling naar grootte voor alle clubs in de VSP09 en komen eveneens vrijwel perfect overeen met de cijfers uit de studie van Van Lierde & Willems (2006).

Figuur 3.3 Grootte van de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen

4. Sportaanbod

4.1 Sporttak

Ruim vier vijfde van de Antwerpse clubs in de VSP09 (84%) biedt één sport of verwante sporten aan. Dit zijn de zogenaamde unisportclubs. De overige 16 procent zijn omnisportclubs die diverse sporten aanbieden. Deze cijfers komen vrijwel overeen met de cijfers voor alle clubs in de VSP09 (respectievelijk 88% en 12%). Tabel 3.1 geeft zowel voor de Antwerpse als alle Vlaamse clubs in de VSP09 een overzicht van de top tien van de meest aangeboden sporten. Hoewel in onderstaande tabel enkel de meest voorkomende clubs worden opgenomen, dient opgemerkt te worden dat er een enorme variatie aan sporten is. Zo worden voor de Antwerpse en de Vlaamse clubs in de VSP09 respectievelijk ruim dertig en ruim vijftig verschillende sporten geregistreerd.

Voetbal wordt zowel in Antwerpen als in Vlaanderen het meest aangeboden door de sportclubs in de VSP09, gevolgd door Oosterse vechtsport. Tennis, Gymnastiek, Zaalvoetbal en volleybal komen zowel in Antwerpen als in Vlaanderen voor in de top tien, maar vertonen onderlinge verschillen naar rangorde. Daarnaast zijn er een aantal opmerkelijke verschillen tussen de top tien voor de Antwerpse clubs en die voor de Vlaamse clubs in de VSP09. Zo komen wandelen, recreatief fietsen en zwemmen en wielrennen niet voor in de Antwerpse top tien. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de aantallen voor de verschillende specifieke sporten in Antwerpen aan de lage kant liggen, waardoor er snel een vertekend beeld kan zijn en enige omzichtigheid aangewezen is. Om evidente redenen staat een sport zoals korfbal, die sterken uitgebouwd is in de Antwerpse regio, wel voor in de top tien van aangeboden sporten in Antwerpen en niet in die voor Vlaanderen.

Tabel 3.1 Top tien van het sportaanbod van de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen

ANTWERPEN		
Sporttak	Aantal	Percentage
Voetbal	11	12,4
Oosterse vechtsport	9	10,1
Gymnastiek	5	5,6
Tennis	5	5,6
Basketbal	4	4,5
Dans / Ballet	4	4,5
Korfbal	4	4,5
Onderwatersport / scuba / diepzeeduiken	4	4,5
Denksport	3	3,4
G-sport	3	3,4
Omnisport	3	3,4
Tafeltennis	3	3,4
Volleybal	3	3,4
Zaalvoetbal	3	3,4

VLAANDEREN		
Sporttak	Aantal	Percentage
Voetbal	98	15,2
Oosterse vechtsport	55	8,4
Volleybal	38	5,9
Wielrennen	37	5,8
Zaalvoetbal	35	5,4
Gymnastiek	28	4,4
Tennis	24	3,7
Wandelen	23	3,6
Recreatief fietsen	20	3,1
Dierensport (hondensport, duivensport, ...)	19	3,0
Zwemmen	19	3,0

Bovenstaande top tien voor Antwerpen en Vlaanderen kan ook vergeleken worden met administratieve gegevens van de stad Antwerpen met betrekking tot het aantal clubs per sporttak. Omwille van een ietwat andere operationalisatie en mogelijke dubbeltellingen (zo biedt een omnisportclub verschillende sporttakken aan en kan deze meer dan één keer voorkomen in de bestanden) dient deze vergelijking evenwel met de nodige nuances geïnterpreteerd te worden.

Ook op basis van deze administratieve gegevens blijkt dat voetbal en (Oosterse) vechtsport het meest frequent worden aangeboden (zie Tabel 3.2). Zaalvoetbal, (internationale) volksspelen en volleybal vervolledigen de top vijf. Het is belangrijk te benadrukken dat de sportindeling '(internationale) volkssport' niet wordt gebruikt in de VSP09 en dus ook niet vergelijkbaar is.

Tabel 3.2 Top tien van het sportaanbod van de sportclubs in de stad Antwerpen op basis van administratieve gegevens

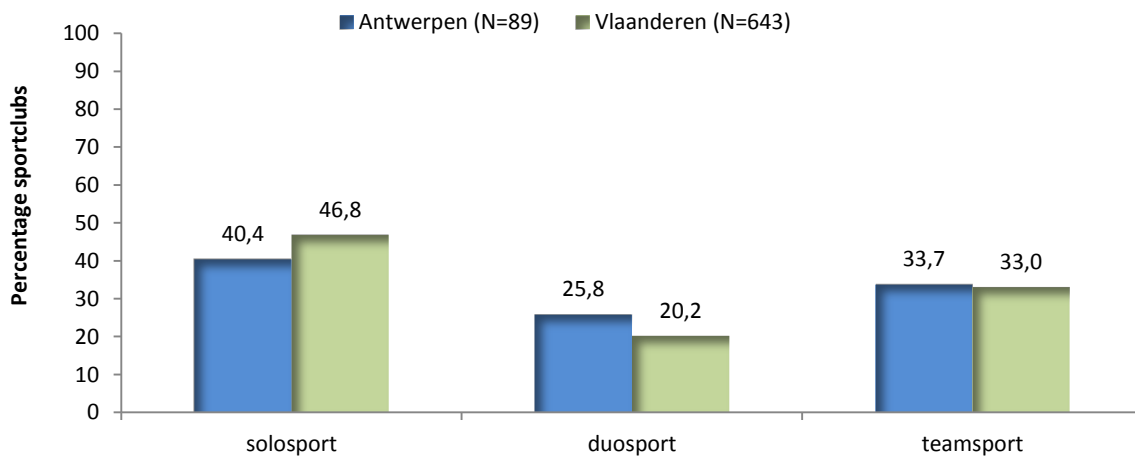
Sporttak	Aantal	Percentage
Voetbal	129	12,9
(Oosterse) vechtsport	129	12,9
Zaalvoetbal	87	8,7
(Internationale) volkssport	64	6,4
Volleybal	43	4,3
Gymnastiek	38	3,8
Basketbal	37	3,7
Zwemmen	36	3,6
Tennis	32	3,2
Tafeltennis	31	3,1

Eigen bewerking op basis van administratieve gegevens vzw Antwerpen Sportstad

4.2 Sporttype⁵

Twee op vijf van de Antwerpse sportclubs, opgenomen in de VSP09, biedt een solo- of individuele sport aan (40,4%). Ongeveer een kwart (25,8) organiseert een teamsport en een derde (33,7) richt zich op duosporten. In vergelijking met Vlaanderen liggen de aandelen voor de solosporten wat lager en voor de duosporten wat hoger (zie Figuur 3.4).

Figuur 3.4 Type van sport aangeboden door de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen

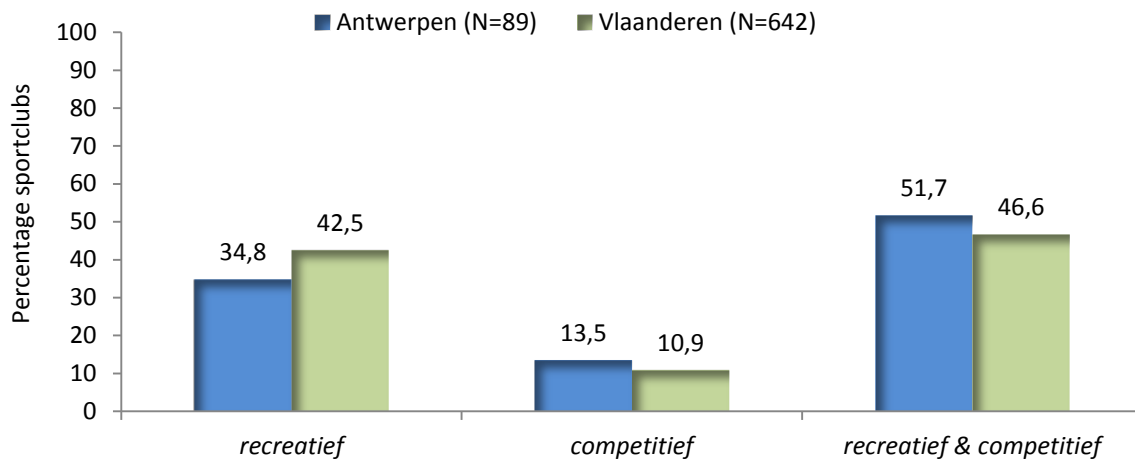

⁵ Solosporten zijn sporten die geen tegenstander vereisen, althans voor de recreatieve beoefening ervan (vb. loopsport, fietssport, etc.). Duosporten vereisen minimaal één tegenstander om aan de formele spelvorm tegemoet te komen (vb. tennis, judo, etc.) en voor teamsporten zijn minimaal twee tegenstanders nodig (vb. voetbal, volleybal, etc.) (De Haan, & Breedveld, 2000: 27; Scheerder, 2007: 52).

4.3 Niveau van sportbeoefening

Naast het sportaanbod werd aan de clubs in de VSP09 ook gevraagd om de focus van de eigen club op competitieve sportbeoefening in te schatten (zie Figuur 3.5).

Figuur 3.5 Niveau van sportbeoefening in de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen

Iets meer dan een derde van de Antwerpse sportclubs in de VSP09 aanziet zichzelf als een sportclub die voornamelijk of enkel gericht is op recreatieve sportbeoefening (34,8%). Vrijwel de helft van de clubs combineert recreatieve en competitieve sportbeoefening (51,7%) en ongeveer tien procent (13,5%) is louter gericht op competitieve sportbeoefening. Deze verdeling komt in grote lijnen overeen met de respectievelijke verdeling voor alle clubs in de VSP09.

5. Types van sportclubs

Op basis van een aantal van de organisatiekenmerken die in dit hoofdstuk werden toegelicht (grootte, oprichtingsjaar en niveau van sportbeoefening) kunnen een aantal types van sportclubs onderscheiden worden (zie Tabel 3.3). Op basis van een kruising van deze kenmerken worden een achttal verschillende types van sportclubs onderscheiden. Competitieve (middel)grote sportclubs, opgericht vóór 1970 vormen de grootste groep (22%), gevolgd door clubs met een gelijkaardig profiel, met dit verschil dat ze in de periode na de jaren '70 werden opgericht (18%). Eerder kleine clubs die in de laatste decennia werden opgericht met een competitiegerichtheid (al dan niet in combinatie met een recreatief sportaanbod) vormen de derde meest voorkomende groep van sportclubs (16%), gevolgd door kleine, relatief jonge clubs met louter een recreatief sportaanbod (15%).

Tabel 3.3 Types van sportclubs in Antwerpen op basis van de VSP09 (N=73)

Grootte	Oprichtingsjaar	Niveau
< 61 leden (56,2%)	vóór 1970 (12,3%)	uitsluitend recreatief (2,7%)
		competitief (al dan niet ook recreatief) (9,6%)
	1970 of later (31,5%)	uitsluitend recreatief (15,1%)
		competitief (al dan niet ook recreatief) (16,4%)
61 en meer leden (43,8%)	vóór 1970 (32,9%)	uitsluitend recreatief (11,0%)
		competitief (al dan niet ook recreatief) (21,9%)
	1970 of later (23,3%)	uitsluitend recreatief (5,5%)
		competitief (al dan niet ook recreatief) (17,8%)

Het segmenteren van sportclubs op basis van organisatiekenmerken stelt beleidsmakers in staat om op een meer gerichte manier sportclubs te ondersteunen. Zo ontwikkelden Scheerder en Vos (2010), op basis van een veelheid aan gegevens verzameld in de VSP09, een typologie van sportclubs in Vlaanderen door middel van een canonische correlatieanalyse. Vier grote categorieën van sportclubs werden op deze manier onderscheiden, met name: (i) *traditioneel competitieve sportclubs*, (ii) *jeugdsportclubs*, (iii) *recreatieve sportclubs*, en (iv) *senioren sportclubs*.

6. Besluit

In dit hoofdstuk werd het profiel van de in de VSP09 bevraagde sportclubs toegelicht. Het organisatieprofiel voor de Antwerpse clubs komt in grote lijnen overeen met het gemiddelde profiel van de clubs in VSP09. Voor een aantal kenmerken werden kleine verschillen gevonden. Zo hebben bijvoorbeeld de Antwerpse clubs in de VSP09 (in vergelijking met alle clubs in de VSP09) een wat rijkere traditie, ligt het aandeel clubs met een vzw-structuur wat hoger en het aandeel feitelijke verenigingen wat lager en zijn er minder louter recreatieve clubs. Dit doet vermoeden dat de Antwerpse clubs een wat meer traditioneel sportclubprofiel hebben. In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op het profiel van de clubsporters.

HOOFDSTUK 4

PROFIEL VAN DE CLUBSPORTER

Dit hoofdstuk besteedt aandacht aan het ledenprofiel van de sportclubs. Hierbij wordt zowel gebruik gemaakt van gegevens verzameld door middel van grootschalige surveys in Vlaanderen en in de stad Antwerpen (cf. vraagzijde), als van gegevens verzameld bij sportclubs (cf. aanbodzijde). Op die manier kan onder meer een zicht gegeven worden op het algemene profiel van clubsporters in de stad Antwerpen, alsook op de samenstelling van het ledenbestand van de sportclubs in de stad Antwerpen (onder meer wat betreft leeftijd en geslacht) en de evolutie in hun ledenbestand.

1. Kenmerken van clubsporters (vraagzijde)

1.1 Sportcontexten

Anno 2008 deed 65 procent van de 16- t.e.m. 18-jarige Antwerpenaren actief aan sport (Vos & Scheerder, 2009). Dit cijfer, berekend op basis van de participatiebevraging van de stad Antwerpen anno 2008, komt vrijwel overeen met de sportparticipatiecijfers voor de stad Antwerpen op basis van de Stadsmonitor 2008 en meer recent de Stadsmonitor 2011 (Bral e.a., 2009; 2011).

Sporten kunnen evenwel in diverse contexten beoefend worden. Zo kan men bijvoorbeeld in een loopclub de loopsport beoefenen, maar daarnaast ook regelmatig individuele loopsessies afwerken. In de participatiebevraging van de stad Antwerpen anno 2008 werd aan de respondenten de mogelijkheid geboden om voor drie mogelijke sporten de organisatorische context te vermelden (zie Vos & Scheerder, 2009).

Uit de resultaten van dit onderzoek (zie Tabel 4.1) blijkt dat 47 procent van de sportactieve Antwerpenaren aangeeft in clubverband te sporten. Mannen doen dit in sterkere mate dan vrouwen. Opmerkelijk is dat bijna zeven op tien sporters (ook) buiten clubverband hun sport beoefenen (zie Vos & Scheerder, 2009). Iets minder dan 40 procent van de sportactieve Antwerpenaren doet bovendien uitsluitend buiten clubverband aan sport. Sporten in een commercieel sportcentrum en sporten in een lichte gemeenschap vertegenwoordigen respectievelijk zestien procent en acht procent (zie Tabel 4.1).

Tabel 4.1 Organisatorische context van de sportbeoefening bij 16- tot en met 80-jarigen in de stad Antwerpen anno 2008, percentages i.f.v. de sportieve populatie ($N_{gewogen}=2\ 138$)

	Algemeen	Vrouw	Man
Geen verband	69,4	48,1	51,9
Sportclub (uni en/of omni)	46,7	42,8	57,2
Unisportclub	39,9	39,6	60,4
Commercieel sportcentrum	16,2	56,4	43,6
Omnisportclub	14,4	54,1	45,9
Lichte gemeenschap	7,7	53,3	46,7
Gemeentelijke of provinciale sportdienst	4,2	54,4	45,6
Bedrijf	2,3	24,5	75,5

Bron: Vos & Scheerder (2009) – Participatiebevraging stad Antwerpen 2008

De resultaten voor de sportclubdeelname in de stad Antwerpen liggen in de lijn van de cijfers voor Vlaanderen (Scheerder & Pauwels, 2002). Ook kan een vergelijking gemaakt worden met meer recent cijfermateriaal voor Vlaanderen, verzameld in de participatiesurvey van het Steunpunt voor beleidsrelevant onderzoek Cultuur, Jeugd & Sport (PAS09). Opgemerkt dient te worden dat de PAS09 een aantal (kleine) verschillen vertoont met de participatiebevraging in de stad Antwerpen wat betreft de leeftijdsrange van de respondenten en de bevraging van de (club)sportdeelname. Zo is de PAS09 representatief voor 14- tot en met 85-jarigen in Vlaanderen en wordt een onderscheid gemaakt tussen geplande en niet-geplande sport. Geplande sport staat voor een sportactiviteit die het gevolg is van een weloverwogen planning (zoals bijvoorbeeld een wekelijkse training bij een sportclub); niet-geplande sport is bijvoorbeeld een toevallige zwembeurt op vakantie of een occasionele fietsuitstap met de familie (voor meer informatie zie Scheerder e.a., 2011a).

Uit Tabel 4.2 blijkt dat ongeveer de helft van de sportactieve 14- tot en met 85-jarigen Vlamingen sport in een omgeving met de nodige structuren zoals een sportclub, een andere vereniging die geen sportclub is, een fitnesscentrum, een school, etc. Met andere woorden, deze respondenten sporten in een zogenaamd ‘zwaar’ verband. Dit percentage ligt ietwat hoger bij de respondenten die aan geplande sportbeoefening doen. Bijna een derde van de sportactieve 14- tot en met 85-jarigen in Vlaanderen geeft aan geen specifiek organisatorisch verband nodig te hebben voor de beoefening van zijn of haar sport. Dit betekent dat er niet in een zwaar verband noch in een licht verband of in een lichte sportgemeenschap aan sport wordt gedaan. Een derde van alle sportparticipanten doet in een uni- en/of omnisportclub aan sport en ongeveer zeven procent maakt gebruik van de faciliteiten van een fitnesscentrum voor zijn of haar sportbeoefening (Scheerder e.a., 2011a).

Tabel 4.2 Organisatorische context van de sportbeoefening bij 14- tot en met 85-jarigen in Vlaanderen anno 2009, percentages i.f.v. de sportieve populatie ($N_{\text{gewogen}}=1\ 891$)

	Algemeen (gepland en/of niet gepland)	Geplande sportdeelname
Geen verband ⁶	32,2	27,7
Uitsluitend geen verband	12,4	13,3
Lichte sportgemeenschap (licht verband) ⁷	62,4	49,5
Uitsluitend lichte sportgemeenschap (licht verband) ¹²	31,2	28,5
Zwaar verband ⁸	47,3	51,7
Uitsluitend zwaar verband	18,6	30,7
Uni- en/of omnisportclub	33,5	38,3
Unisportclub	29,7	33,9
Omnisportclub	5,4	6,2
Vereniging die geen sportclub is	8,3	8,1
Fitnesscentrum	7,4	7,1
School	2,8	2,1
Bedrijf	2,4	1,9
Sportdienst	2,1	2,2
Sportkamp	0,3	0,2

Bron: Scheerder e.a. (2011a) – PAS09

1.2 Determinanten van clubsportdeelname

In Tabel 4.3 wordt op basis van de bevraging⁹ die de stad Antwerpen in 2008 deed naar de sportparticipatie en de sportbehoeften van haar 16- tot en met 80-jarige inwoners, het profiel geschets van de clubsporters. Uit de tabel blijkt dat mannen (30,8%) meer aan clubsport doen dan vrouwen (21,4%) en dat jongeren (16-24 jaar) meer aan clubsport doen dan oudere leeftijdsgroepen. Dit wordt ondersteund door het aandeel clubsporters binnen de groep studenten. Mensen die nog studeren, een hogere opleiding hebben genoten en een hoge socio-economische status en gezinsinkomen hebben zijn duidelijk meer actief binnen de Vlaamse sportclubs. Het al dan niet hebben van kinderen jonger dan 18 jaar resulteert in weinig of geen verschillen wat betreft de clubsportdeelname.

Het profiel van de Antwerpse clubsporters komt in sterke mate overeen met het Vlaamse clubsportersprofiel van Scheerder e.a. (2011a) op basis van de de PAS09 (zie Tabel 4.4). Zo doen ook in Vlaanderen mannen (29,3%) meer aan clubsport dan vrouwen (20,7%) en jongeren (14-17 jaar) meer dan ouderen (Scheerder e.a., 2011a). Bij mensen die kinderen hebben ligt de

⁶ Bij het sporten in geen verband wordt er niet gesport in een zwaar verband en niet in een lichte gemeenschap.

⁷ Bij het sporten in een licht verband of een lichte gemeenschap wordt er gesport in het gezelschap van partner, vrienden, familie en/of collega's, maar niet in een zwaar verband.

⁸ Bij het sporten in een zwaar verband wordt er gesport in een club, vereniging of commerciële aanbieder zoals bijvoorbeeld een fitnesscentrum.

⁹ Voor meer informatie over dit onderzoek zie Casteleyn e.a. (2009) en Vos & Scheerder (2009).

clubsportparticipatie lager dan bij mensen die geen kinderen hebben. Wat betreft de verstedelijkingsgraad van de woonplaats komen geen grote verschillen tot uiting. Het percentage clubsportdeelname in de grootstedelijke centra (24,1%). Dit cijfer komt vrijwel overeen met het aandeel clubsporters in de stad Antwerpen. Op basis van de PAS09 werd ook geconcludeerd dat respondenten die nog studeren, een hoge opleiding hebben genoten, een hoge socio-economische status hebben, makkelijk rondkomen met hun inkomen, een sportverleden hebben en/of uit een sportief gezin komen, duidelijk meer actief binnen de Vlaamse sportclubs (Scheerder e.a., 2011a).

Tabel 4.3 *Clubsportparticipatie bij 16- tot en met 80-jarigen in de stad Antwerpen anno 2008 naar socio-demografische en socio-economische factoren, rijpercentages in functie van de totale populatie ($N_{gewogen}=1\ 088$)*

Kenmerk	Categorie	Percentage
Totaal		25,9
Geslacht	Man	30,8
	Vrouw	21,4
Leeftijd	16-24 jaar	37,9
	25-34 jaar	29,3
	35-44 jaar	26,8
	45-54 jaar	25,3
	55-64 jaar	20,8
	65+	15,8
Opleidingsniveau	Maximaal lager onderwijs	17,5
	Secundair onderwijs	24,7
	Hoger niet-universitair onderwijs	27,9
	Universitair onderwijs	31,8
Beroepsstatus	Student	41,4
	Werkzoekend	20,6
	Zonder beroep (vb. invalide)	10,7
	Huisvrouw / huisman	12,1
	(Brug)gepensioneerd	19,8
	Arbeider	20,5
	Bediende	29,3
	Zelfstandige	30,2
	Vrij beroep	26,8
	Kader	33,8
Gezinsinkomen	< 1 000 €	11,3
	1 000–1 999 €	20,4
	2 000–2 999 €	28,1
	3 000–3 999 €	31,6
	> 4 000 €	33,8
Heeft kind(eren) jonger dan 18 jaar	Ja	26,1
	Neen	25,8

Bron: Eigen bewerking van Vos & Scheerder (2009) - Participatiebevraging stad Antwerpen 2008

Tabel 4.4 *Clubsportparticipatie bij 14- tot en met 85-jarigen in Vlaanderen anno 2009 naar socio-demografische, socio-economische en psychografische factoren, rijpercentages in functie van de totale populatie ($N_{\text{gewogen}}=785$)*

Kenmerk	Categorie	Percentage
Totaal		25,0
Geslacht	Man	29,3
	Vrouw	20,7
Leeftijd	14-17 jaar	53,7
	18-34 jaar	33,5
	35-54 jaar	25,0
	55-64 jaar	16,8
	65+	11,5
Gezinsstatus	Inwonend/alleenstaand, geen kind(eren)	38,0
	Samenwonend, geen kind(eren)	29,1
	Alleenstaand/samenwonend, jongste kind ≤ 7 jaar	26,1
	Alleenstaand/samenwonend, jongste kind > 7 jaar en ≤ 18 jaar	26,1
	Alleenstaand/samenwonend, jongste kind > 18 jaar	15,0
Woonplaats	Grootstedelijk centrum	24,1
	Ander centrum	22,7
	Niet-centrum	26,4
Diploma	Volgt nog voltijds dagonderwijs	46,1
	Geen of lager onderwijs	14,1
	Lager secundair onderwijs	18,4
	Hoger secundair onderwijs	24,6
	Hoger onderwijs	31,4
Taakinhoud	Niet-werkend	18,8
	Gepensioneerd	13,5
	Studie: sociaal-cultureel	41,8
	Studie: economisch-technisch	45,3
	Job: routinewerk	26,4
	Job: vorming/onderwijs/mensen helpen	27,0
	Job: management/creatief	29,0
SES ouders	Hoog	35,6
	Midden	25,7
	Laag	16,2
Inkomen	Makkelijk rondkomen	30,4
	Tussenin rondkomen	22,0
	Moeilijk rondkomen	17,4
Sociaal netwerk	0 tot 4 mensen	17,2
	5 tot 9 mensen	24,6
	10 of meer mensen	31,5
Mediavorkeur	Kritisch	24,6
	Gemiddeld	25,8
	Populair	24,4
Sportparticipatie ouders	Beide ouders	47,6
	Eén van beide ouders	33,5
	Geen van beide ouders	21,1
Sport vroeger	Clubsport	35,1
	Sport maar geen clubsport	21,0
	Geen sport	15,5

Bron: Scheerder e.a. (2011a; 2011b) – PAS09

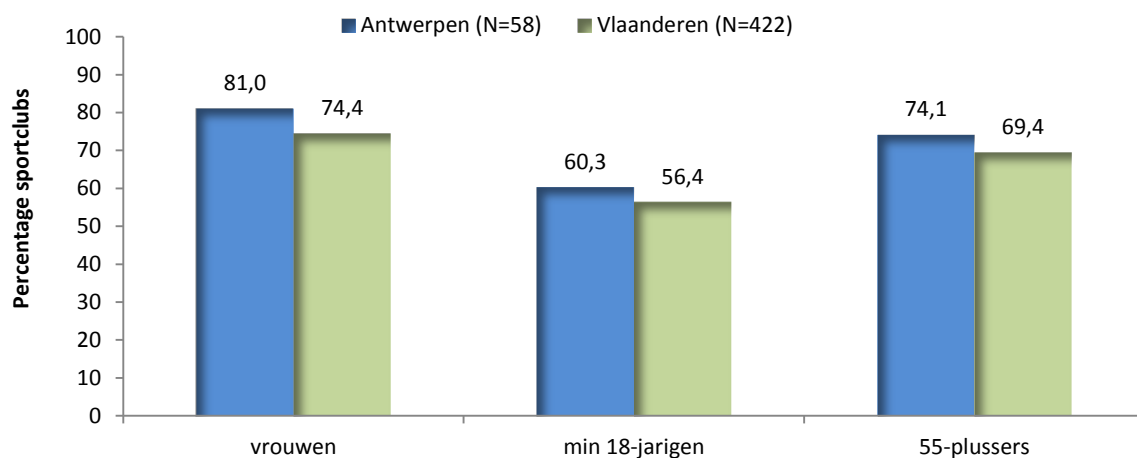
Op basis van multivariate statistische analyses kwamen Scheerder e.a. (2011a) tot de vaststelling dat de frequentie van sportbeoefening veruit de meest bepalende factor is voor sportparticipatie in clubverband bij 14- tot en met 85-jarigen in Vlaanderen. Daarnaast werd de genderbias in de clubsportparticipatie bevestigd: mannen hebben in vergelijking met vrouwen opvallend meer kans om in clubverband aan sport te doen. De grote van het sociaal netwerk, sportparticipatie door beide ouders en de deelname aan clubsport tijdens de adolescentie hebben eveneens een positief effect. Mensen die moeilijk rondkomen of een kritische mediavoorkeur hebben, zijn daarentegen in beduidend mindere mate lid van een sportclub (zie Scheerder e.a., 2011a).

2. Samenstelling van het ledenbestand (aanbodzijde)

2.1 Geslacht en leeftijd

Uit Figuur 4.1 blijkt dat driekwart van de clubs die zijn opgenomen in de VSP09 vrouwen in haar ledenbestand telt. Respectievelijk 56 procent en 69 procent van de clubs heeft min 18-jarigen en 55-plussers in haar ledenbestand. In de Antwerpse sportclubs zijn deze drie groepen ieder wat sterker vertegenwoordigd. Opgemerkt dient te worden dat binnen de kleinere Antwerpse clubs die een competitieve focus hebben (al dan niet in combinatie met met een recreatief sportaanbod), het aandeel clubs met vrouwen opvallend lager ligt. Binnen deze groep ligt het aandeel clubs met jongeren opvallend hoger bij de wat oudere clubs. Binnen de eerdere 'jonge' clubs zijn zowel vrouwen, jongeren als ouderen eerder ondervertegenwoordigd.

Figuur 4.1 Aandeel sportclubs in de VSP09 met vrouwen, jongeren en 55-plussers in het ledenbestand, Antwerpen versus Vlaanderen

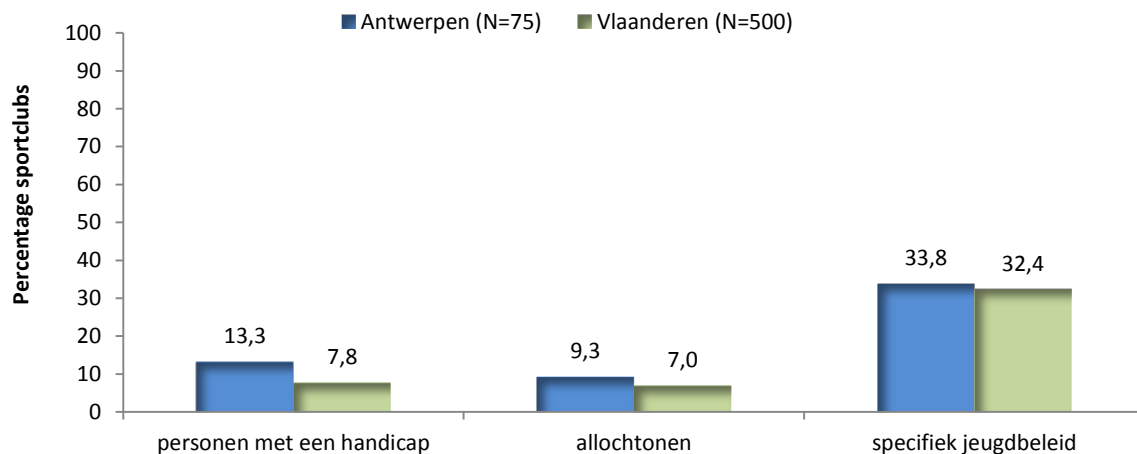

Hoewel het merendeel van de clubs over vrouwelijke leden beschikt is hun aandeel in de ledenbestanden beperkt. Vrouwen vertegenwoordigen in de ledenbestanden van de Vlaamse en de Antwerpse clubs respectievelijk 27,9 procent en 28,8 procent. Deze cijfers bevestigen de bevindingen uit de hierboven vernoemde sportparticipatiestudies waaruit blijkt dat mannen in vergelijking met vrouwen in sterkere mate aan clubsport doen (Scheerder e.a., 2011a; Vos & Scheerder, 2009).

2.2 Doelgroepen en jeugdbeleid

Een minderheid van de clubs biedt activiteiten aan die specifiek zijn afgestemd op personen met een handicap en/of allochtonen. Zo blijkt uit Figuur 4.2 dat dertien procent van de Antwerpse clubs activiteiten aanbiedt voor personen met een handicap, negen procent heeft in haar activiteitsaanbod specifieke aandacht voor allochtonen. Deze cijfers liggen ietwat hoger in vergelijking met alle Vlaamse clubs die zijn opgenomen in de VSP09. Een derde van de Antwerpse sportclubs geeft aan een specifiek jeugdbeleid te voeren (34%). Dit cijfer komt vrijwel perfect overeen met het cijfer voor alle clubs in de VSP09 (zie Figuur 4.2). Het aandeel clubs met een specifiek jeugdbeleid ligt opvallend hoger bij de eerdere grote clubs die sterk gericht zijn op competitieve sportbeoefening (met eventueel bijkomend ook een recreatief aanbod).

Figuur 4.2 Aandeel sportclubs in de VSP09 met specifieke activiteiten voor personen met een handicap en allochtonen en/of een specifiek jeugdbeleid, Antwerpen versus Vlaanderen

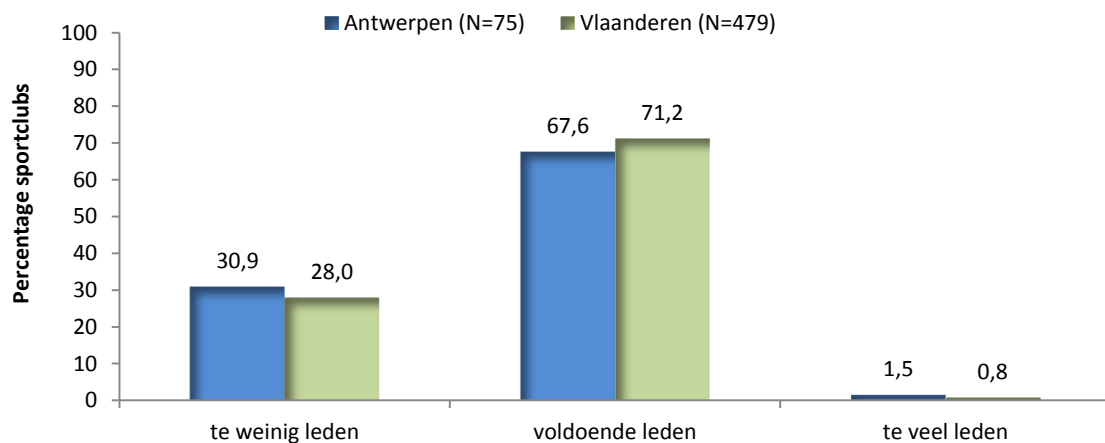
De resultaten van het Vitaliteitsonderzoek van de stad Antwerpen (Debacker, 2011), bevestigen deze bevindingen. Zo gaven de sportclubs die deelnamen aan dit onderzoek aan dat de deelname van kansengroepen, zoals allochtonen, kansarmen en personen met een handicap beperkt of zelfs vrijwel onbestaande is. Sportclubs die zich specifiek richten naar personen met een handicap geven bovendien aan dat deze focus hun ledenwerving bemoeilijkt (Debacker, 2011). Op basis van

administratieve gegevens van de vzw Antwerpen Sportstad zou Antwerpen een vijftiental van dergelijke clubs tellen.

2.3 Evolutie in het ledenbestand¹⁰

Bijna een derde van de sportclubs zegt te weinig leden te hebben. Dit wordt in sterkere mate gerapporteerd door de (middel)grote clubs (met een focus op competitiesport). Zeven op tien clubs geven daarentegen aan over voldoende leden te beschikken. Deze cijfers zijn een afspiegeling van alle clubs die opgenomen zijn in de VSP09 (zie Figuur 4.3).

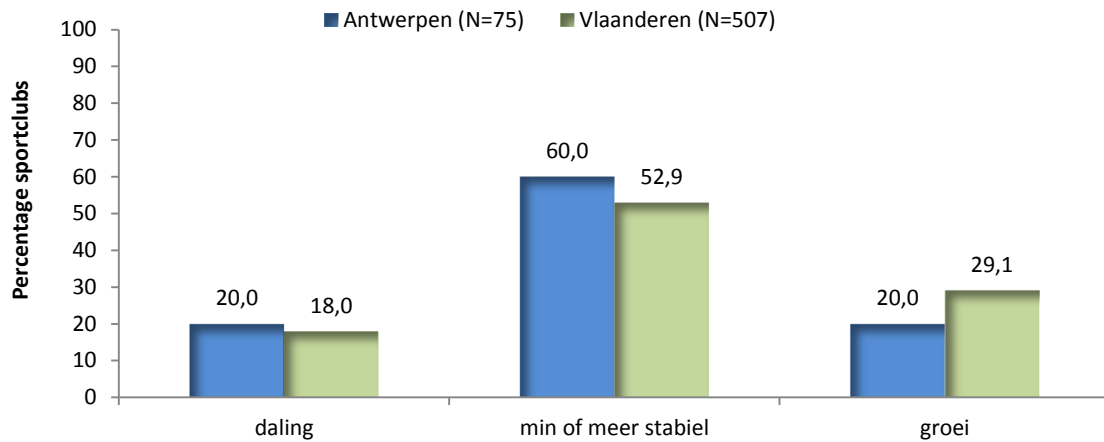
Figuur 4.3 *Beoordeling van de omvang van het ledenbestand van de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen*

Een op vijf van de sportclubs uit Antwerpen die opgenomen zijn in de VSP09 geeft aan een groeiend ledenbestand te hebben. Dit cijfer ligt opvallend lager dan het cijfer voor Vlaanderen (zie Figuur 4.4). Omgekeerd zien we dat eveneens een vijfde van de clubs (zowel in Antwerpen als in Vlaanderen) te kampen met een daling. Dit cijfer komt vrijwel overeen met het aandeel clubs dat in het Vitaliteitsonderzoek van de Stad Antwerpen aangaf een dalend ledenbestand te hebben (Debacker, 2011). Zestig procent van de Antwerpse clubs geeft in de VSP09 aan over een min of meer stabiel ledenbestand te beschikken. In het Vitaliteitsonderzoek ligt dit cijfer opvallen lager en geeft een groter aandeel van de clubs aan een groei te zien in hun ledenbestand. Een kwart van de clubs die deelnamen aan het Vitaliteitsonderzoek geeft bovendien aan graag ondersteuning te krijgen op vlak van ledenwerving (Debacker, 2011).

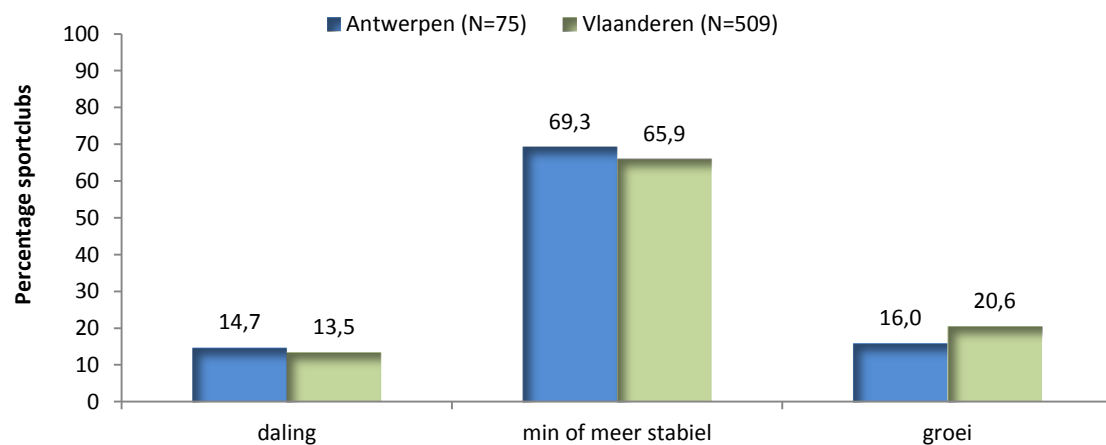
¹⁰ De in dit deel gepresenteerde cijfers weerspiegelen het gemiddelde over alle sporttakken heen. Het is dus goed mogelijk dat bepaalde clubs met een sterke daling of steiging van hun ledenaantal geconfronteerd worden.

Figuur 4.4 Ledenbestand van de sportclubs in de VSP09 in vergelijking met vroeger, Antwerpen versus Vlaanderen

De verwachtingen over de toekomstige ontwikkelingen in het ledenbestand zijn zeker niet negatief. Ruim twee derde van de Antwerpse clubs verwacht in de komende jaren een stabilisering van haar ledenaantal en zestien procent verwacht een groei. Ongeveer vijftien procent van de bevroagde clubs verwachten daling van het aantal leden. Deze cijfers wijken lichtjes af van de cijfers voor de Vlaamse clubs (zie Figuur 4.5).

Figuur 4.5 Verwachte evolutie van het ledenbestand van de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen

3. Besluit

In dit hoofdstuk werd dieper ingegaan op het profiel van de clubsporters. Mannen, jongeren, hoger opgeleiden en personen met een hogere beroepsstatus en een hoger inkomen zijn duidelijk meer actief binnen de Antwerpse en de Vlaamse sportclubs. De clubs hebben eerder een beperkt aanbod voor specifieke doelgroepen zoals allochtonen en personen met een handicap. Een derde van de clubs heeft een specifiek jeugdbeleid. Bijna één op vijf sportclubs heeft te kampen met een daling in het aantal leden. Het merendeel van de clubs ziet evenwel de toekomst positief tegemoet; ze verwachten een stabilisering of een groei van hun ledenaantal.

In het volgende hoofdstuk wordt toelichting gegeven bij de menselijke en de financiële middelen waarover sportclubs beschikken.

HOOFDSTUK 5

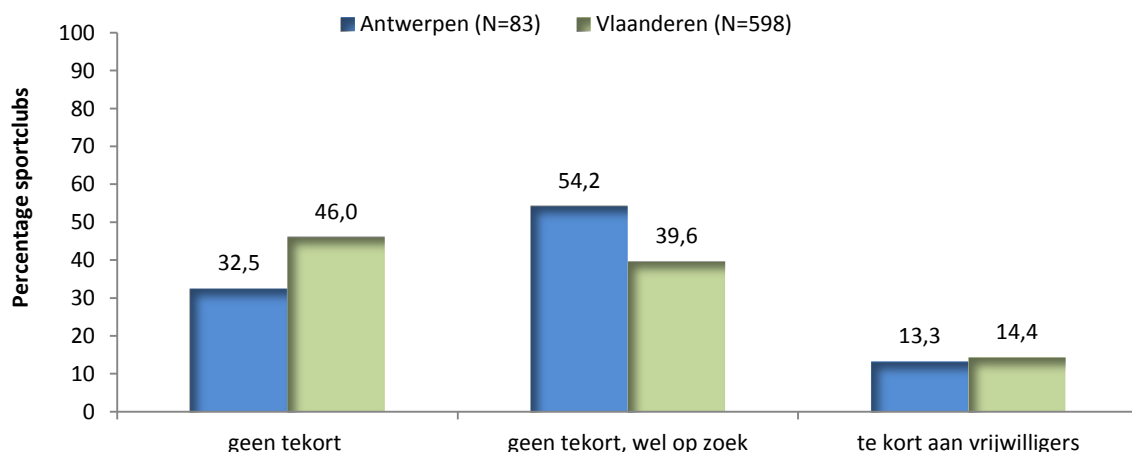
HUMAN RESOURCES EN FINANCIËN

1. Human resources

1.1 Rekrutering van vrijwilligers

Ruim twee op drie van de Antwerpse sportclubs in de VSP09 is op zoek naar bijkomende vrijwilligers (68%). Het overgrote deel van deze groep (54%) beschikt welliswaar over voldoende vrijwilligers, maar geeft aan toch op zoek te zijn naar bijkomende vrijwilligers. Onder meer de eerder grote clubs met een rijke traditie en een competitiesportaanbod vinden we terug in deze groep. Voor 13 procent van de Antwerpse clubs is er een nijpend tekort (zie Figuur 5.1). Het aandeel clubs dat op zoek is naar vrijwilligers ligt voor de Antwerpse clubs in de VSP09, in vergelijking met de globale cijfers voor Vlaanderen, hoger.

Figuur 5.1 Beoordeling van het aantal vrijwilligers in de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen

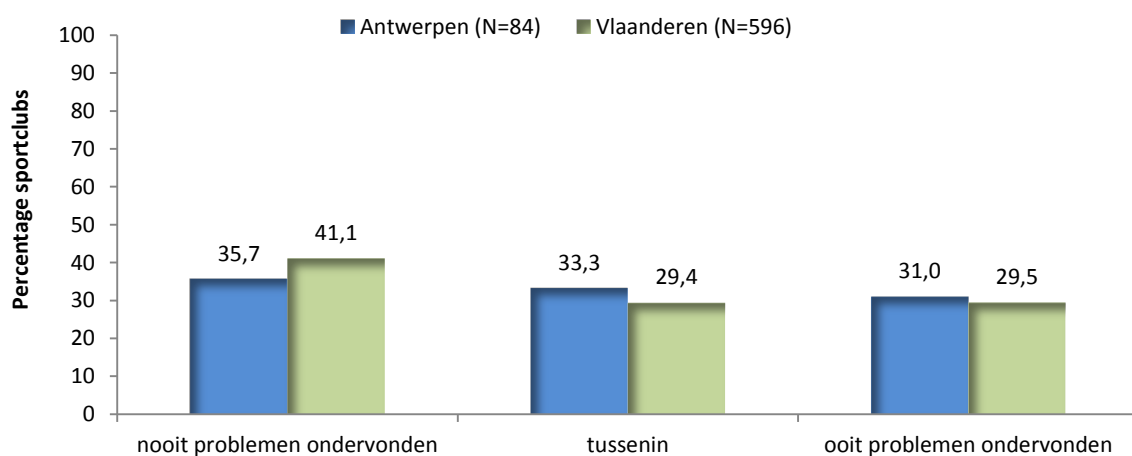
Er is weinig tot geen verschil in het aandeel van de Antwerpse clubs, naar grootte, dat een tekort heeft aan vrijwilligers. Wel zijn de grote clubs, dit zijn clubs die meer dan 200 leden tellen, in sterkere mate toch op zoek zijn naar bijkomende vrijwilligers (cijfers niet weergegeven in de figuur). Dit wordt bevestigd door de bevindingen uit het Vitaliteitsonderzoek van de stad Antwerpen (Debacker, 2011). In deze laatste studie wordt het werven en behouden van medewerkers gesignaleerd als een belangrijk aandachtspunt. Dit blijkt onder meer uit volgende onderzoeksbevinding: 'Sportclubs

vinden dan misschien wel medewerkers, maar het kost blijkbaar wel heel wat moeite' (Debacker, 2011: p.17). Iets meer dan een kwart van de clubs die deelnamen aan dit onderzoek geeft aan graag ondersteuning te krijgen op dit vlak.

In de VSP09 werd ook specifiek gevraagd naar de rekrutering van sporttechnische begeleiders zoals trainers en coaches. Ongeveer 45 procent van de clubs in de VSP09 geeft aan over te weinig trainers te beschikken. Dit cijfer ligt ietwat lager binnen de bevraagde Antwerpse clubs (40%). Het zijn in sterkere mate de grote clubs die tekorten signaleren. In het Vitaliteitsonderzoek van de stad Antwerpen (Debacker, 2011), wordt opgemerkt dat verplichtingen die opgelegd worden aan sporttechnische begeleiders vrijwilligers kunnen afschrikken om een engagement op te nemen. Het opleiden van sporttechnische begeleiders wordt dan ook aangestipt als een belangrijke ondersteuningsbehoefte.

Het is niet ondenkbaar dat clubs op dit moment mogelijk geen tekort aan vrijwilligers hebben, maar hier in het verleden wel mee geconfronteerd werden. Daarom werd aan de clubs die deelnamen aan de VSP09 ook gevraagd om aan te geven of ze ooit problemen ondervonden om vrijwilligers te rekruteren (zie Figuur 5.2). Iets meer dan een derde van de Antwerpse clubs ondervond nooit problemen bij het rekruteren van vrijwilligers. Iets minder dan een derde geeft daarentegen aan ooit problemen ondervonden te hebben. Het overige derde heeft hierover geen mening. De verschillen tussen de Antwerpse clubs en de Vlaamse clubs is minimaal. Enkel het aandeel clubs dat nooit problemen ondervond ligt ietwat lager bij de Antwerpse clubs. Grote clubs signaleren in vergelijking met de kleinere clubs iets vaker problemen.

Figuur 5.2 Problemen bij het rekruteren van vrijwilligers door sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen

1.2 Gemiddelde duur van een bestuursmandaat

In de VSP09 werd aan de respondenten gevraagd om een globale inschatting te maken van de gemiddelde duur van een bestuursmandaat.

Tabel 5.1 *Gemiddelde duur van een bestuursmandaat in de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen (in percentages)*

	Antwerpen (N=86)	Vlaanderen (N=600)
Minder dan 1 jaar	1,2	0,8
1 – 2 jaar	8,1	7,2
3 – 5 jaar	32,6	30,2
6 – 10 jaar	24,4	27,3
11 jaar en meer	33,7	34,5

Uit Tabel 5.1 blijkt dat de Antwerpse clubs weinig tot niet verschillende van de gemiddelde club in de VSP09. Een minderheid van de clubs (9%) geeft aan dat bestuursmandaten gemiddeld voor maximaal twee jaar worden opgenomen. Omgekeerd geeft een derde van de clubs (34%) aan dat hun bestuursleden elf jaar of langer hun bestuursmandaat opnemen. Eveneens één op drie van de bevraagde Antwerpse clubs (33%) geeft aan dat de gemiddelde duur van een bestuursmandaat in hun club drie tot vijf jaar duurt.

1.3 Ondersteuning van vrijwilligers

De sportclubs die deelnamen aan de VSP09 kregen een drietal stellingen voorgelegd met betrekking tot de ondersteuning die ze bieden aan vrijwilligers, met een specifieke focus op opleiding. In Tabel 5.2 worden de gemiddelde schaalscores op een vijfpuntenschaal weergegeven. Uit de tabel blijkt dat de Antwerpse clubs, in vergelijking met het Vlaamse gemiddelde, systematisch ietwat hoger scoren. Bijna de helft van de Antwerpse clubs geeft aan te investeren in de opleiding. Een kwart van de clubs maakt hiervoor jaarlijks een opleidingsbudget beschikbaar (cijfers niet weergegeven in de tabel).

Tabel 5.2 *Houding van sportclubs in de VSP09 ten aanzien van de ondersteuning van vrijwilligers door middel van opleiding, Antwerpen versus Vlaanderen (gemiddelde waarden op een vijfpuntenschaal)*

	Antwerpen (N=82)		Vlaanderen (N=574)	
	Gemiddelde	SD ¹¹	Gemiddelde	SD
De club investeert in opleidingen voor haar vrijwilligers.	3,2	1,3	2,8	1,3
Vrijwilligers die voor de club relevante opleidingen of bijscholing volgen krijgen deze vergoed door de club.	3,2	1,6	2,9	1,4
De club voorziet een jaarlijks budget voor opleiding van medewerkers.	2,4	1,3	2,2	1,2

In functie van de grootte van de sportclubs zijn er een aantal verschillen (zie Tabel 5.3). Zo investeren de middelgrote en de grote clubs in Antwerpen meer dan de kleine clubs in de opleiding van hun vrijwilligers. Middelgrote clubs voorzien hiervoor eerder een budget in vergelijking met de grote en vooral de kleine sportclubs. ook eerder dan kleine clubs een jaarlijks budget. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de gemiddelde score voor deze stelling voor de drie groepen onder het schaal midden ligt.

Tabel 5.3 *Houding van de Antwerpse sportclubs in de VSP09 ten aanzien van de ondersteuning van vrijwilligers door middel van opleiding naar omvang van het ledenbestand, in gemiddelde waarden op een vijfpuntenschaal (N=69)*

	Klein (< 61 leden)	Middelgroot (61 – 200 leden)	Groot (>200 leden)	Signif.
De club investeert in opleidingen voor haar vrijwilligers.	2,6	3,7	3,5	**
Vrijwilligers die voor de club relevante opleidingen of bijscholing volgen krijgen deze vergoed door de club.	2,4	3,8	3,8	***
De club voorziet een jaarlijks budget voor opleiding van medewerkers.	1,8	3,0	2,7	**

** = $p < .05$; *** = $p < .001$

2. Financiën

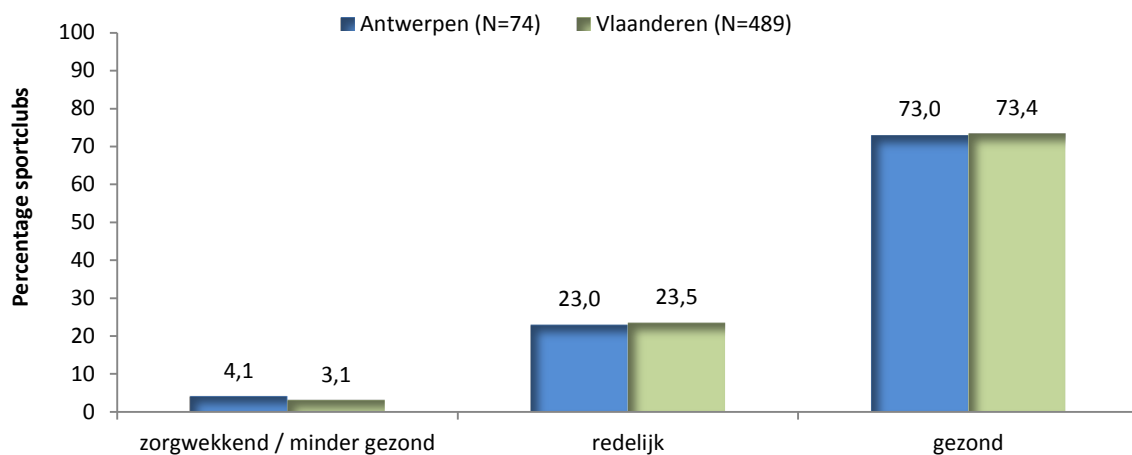
2.1 Inschatting van de financiële toestand

Drie kwart van de sportclubs die opgenomen zijn in de VSP09 beoordeelt de eigen financiële situatie als gezond. Een vijfde van de clubs geeft zelfs aan te beschikken over een zeer gezonde financiële toestand. Deze cijfers komen vrijwel perfect overeen met het algemene beeld voor de sportclubs in de VSP09 (zie Figuur 5.3). Het beschikken over een gezonde financiële situatie impliceert geenszins

¹¹ Standaarddeviatie

dat clubs over ruime financiële reserves zouden beschikken. Zo geven de Antwerpse clubs die deelnamen aan het Vitaliteitsonderzoek van de Stad Antwerpen aan over weinig tot geen financiële reserves te beschikken (Debacker, 2011).

Figuur 5.3 *Inschatting van de eigen financiële toestand door sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen*

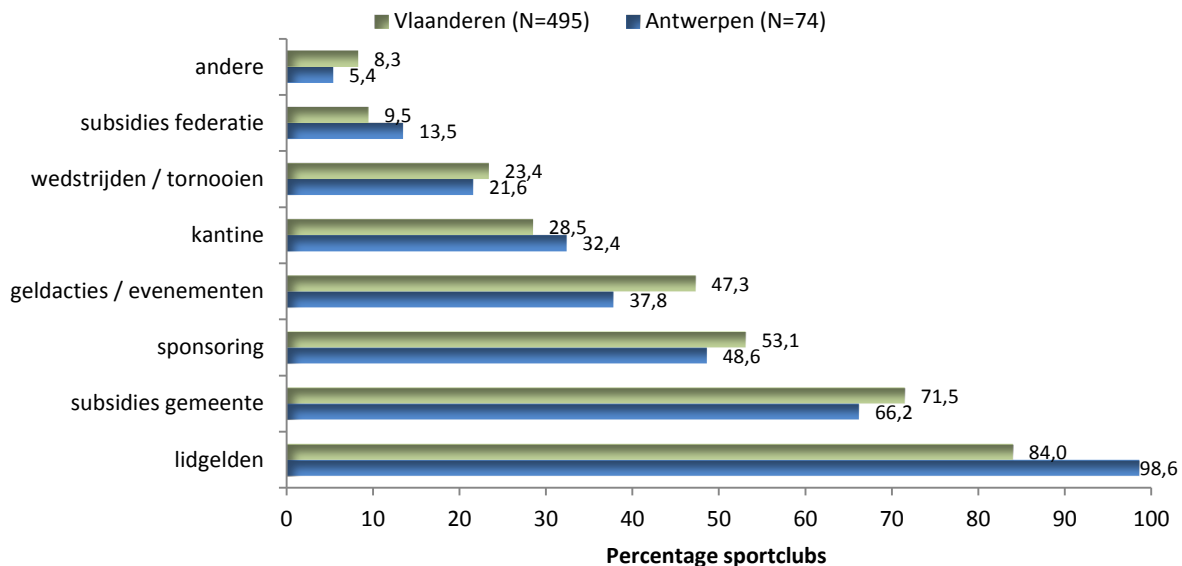
2.2 Inkomsten

Een enkele club niet te nagesproken ontvangen alle Antwerpse sportclubs in de VSP09 inkomsten uit lidgelden (zie Figuur 5.4). Dit aandeel ligt hoger dan het Vlaamse gemiddelde. Figuur 5.4 geeft een overzicht van de verschillende inkomstenbronnen van de bevraagde sportclubs. Twee op drie clubs geeft aan directe subsidies te ontvangen van de stad Antwerpen (66%) en ongeveer de helft van de Antwerpse clubs rekent op inkomsten uit sponsoring (49% van de clubs). Inkomsten uit geldacties en opbrengsten van de kantine vormen inkomstenbronnen voor respectievelijk 38 procent en 32 procent van de Antwerpse clubs. Eén op vijf van alle clubs rekent op opbrengsten inkomsten uit wedstrijden en/of toernooien. Een minderheid van de bevraagde clubs (14%) ontvangt subsidies van zijn of haar federatie. Hoewel er voor een aantal van deze inkomstenbronnen verschillen zijn tussen de Antwerpse clubs in de VSP09 en de gemiddelde club in de VSP09, wordt de onderlinge verhouding tussen de verschillende inkomstenbronnen gerespecteerd.

De grootte van de sportclubs heeft duidelijk een impact op de verschillende inkomstenbronnen. Zo ligt het aandeel clubs met minimaal 200 leden dat inkomsten genereert uit respectievelijk lidgelden, gemeentelijke subsidies, sponsoring, kantineverkoop en wedstrijden en/of toernooien ligt systematischer hoger dan het aandeel binnen de middelgrote clubs (61-200 leden). Dit laatste

aandeel ligt op haar beurt, voor deze inkomstencategorieën hoger dan het aandeel van de kleine clubs (cijfers niet weergegeven in de figuur).

Figuur 5.4 Inkomstenbronnen van de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen

De vaststelling dat een groot aantal clubs over een bepaalde inkomstenbron beschikt impliceert niet noodzakelijk dat deze inkomstenbron ook een belangrijk aandeel heeft in de totale inkomsten van de clubs. Dit wordt bevestigd door Tabel 5.4.

Tabel 5.4 Aandeel van de inkomstenbronnen in de totale inkomsten van de sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen (in percentages)

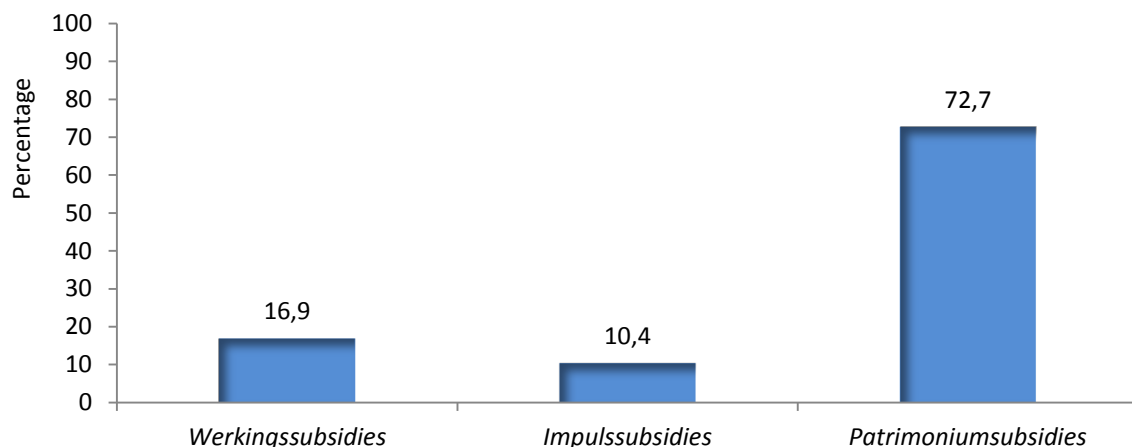
	Antwerpen (N=63)	Vlaanderen (N=408)
Lidgelden	51,9	41,4
Sponsoring	12,9	13,3
Kantine	11,8	11,3
Subsidies gemeente	9,3	8,6
Geldacties / evenementen	7,5	15,4
Wedstrijden / toernooien	3,1	5,2
Subsidies via eigen federatie	2,0	1,5
Andere	1,6	2,7

Zo genereren de Antwerpse clubs die opgenomen zijn in de VSP09 gemiddeld 42 procent van hun inkomsten uit lidgelden. Dit cijfer ligt opvallend lager dan het aandeel clubs dat over deze inkomstenbron beschikt. Sponsoring en kantine-inkomsten vertegenwoordigen respectievelijk 13 procent en 12 procent van het totale budget. Directe subsidies van de gemeente (9 procent) hebben een eerder beperkte impact op de inkomsten. Deze cijfers liggen in de lijn van het Vlaamse

gemiddelde, met dit verschil dat lidgelden een belangrijkere inkomstenbron vormen voor de Antwerpse clubs, waarbij op hun beurt inkomsten uit geldacties en evenementen een kleiner aandeel vertegenwoordigen.

Het eerder beperkte aandeel van de directe subsidies in de totale inkomsten van de Antwerpse sportclubs impliceert geenszins dat ondersteuning door de stad Antwerpen onbelangrijk zou zijn. Dit wordt bevestigd in het Vitaliteitsonderzoek van de Stad Antwerpen. In deze studie werd immers geconcludeerd dat subsidies vaak onontbeerlijk zijn om clubs financieel gezond is (Debacker, 2011). Administratieve cijfers van de vzw Antwerpen Sportstad tonen bovendien aan dat in de periode 2008-2012 de directe subsidiëring aan sportclubs toegenomen is met ongeveer twaalf procent (cf. breedtesport). In het Sportbeleidsplan 2008-2013 van de stad Antwerpen wordt voorzien om ook in de komende jaren meer middelen vrij te maken voor de ondersteuning van de georganiseerde sport (De Meyer, 2007). Met inbegrip van de topsportsubsidies heeft de stad Antwerpen jaarlijks ruim 4 miljoen euro aan subsidies veil. Patrimoniumsubsidies zijn verantwoordelijke voor het leeuwendeel van de breedtesportsubsidies (zie Figuur 5.5). Patrimoniumsubsidies zijn subsidies die gebruikt kunnen worden voor onder meer de aankoop van duurzaam sportmateriaal, het onderhoud van terreinen of (kleine infrastructuurwerken).

Figuur 5.5 *Overzicht van subsidies aan sportclubs in de stad Antwerpen, anno 2010*

Eigen bewerking op basis van administratieve gegevens vzw Antwerpen Sportstad

Om evidente redenen is er een enorme variatie in de subsidiebedragen die de clubs ontvangen. Zo variëren de werkingssubsidies bijvoorbeeld van een kleine 300 euro tot bijna 7 000 euro afhankelijk van het in meer of mindere mate voldoen aan vastgestelde criteria. Eenzelfde variatie vinden we terug voor de impulssubsidies.

Bovendien mag zeker niet uit het ook verloren worden dat in de VSP09 enkel de directe financiële subsidiëring in rekening werd gebracht. Indirecte overheidssubsidiëring (vb. ter beschikking stellen van infrastructuur, onderhoud van accommodatie, etc.) werd met andere woorden buiten beschouwing gelaten.

In het Vitaliteitsonderzoek van de Stad Antwerpen wordt het belang van sponsorinkomsten voor sportclubs onderstreept. Zo werd in dit onderzoek geconcludeerd dat het vinden van sponsoring voor heel wat clubs een probleem voor (Debacker, 2011). Samen met accommodatie wordt sponsoring dan ook vernoemd als een van de prioritaire punten voor sportclubondersteuning.

3. Besluit

In dit hoofdstuk stond de financiële situatie van de Antwerpse sportclubs in de VSP09 centraal. Het merendeel van de clubs is positief over de eigen financiële situatie. Een absolute minderheid is van mening dat de toestand ongezond of zorgwekkend is. Lidgelden en gemeentelijke subsidies komen het meest voor als inkomstenbron. Dit geldt in sterkere mate voor grote clubs in vergelijking met middelgrote en kleine clubs. Wanneer gekeken wordt naar het aandeel van de verschillende inkomsten in de totale inkomsten van de clubs blijkt dat de sportclubs in sterke mate afhankelijk zijn van hun lidgelden. Subsidies daarentegen vertegenwoordigen slechts een minderheid van de totale inkomsten.

In het volgende hoofdstuk staat het gebruik en bezit van (sport)accommodatie centraal.

HOOFDSTUK 6

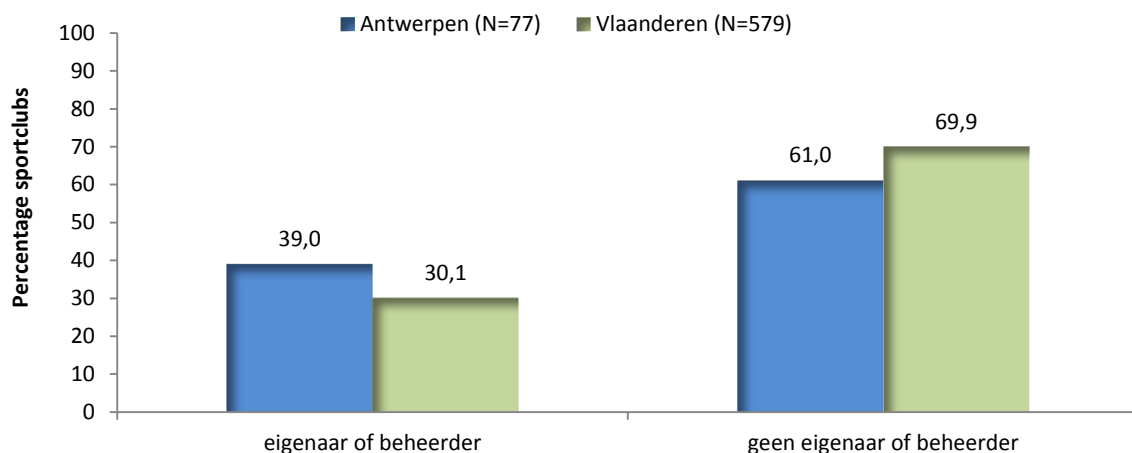
(SPORT)ACCOMMODATIE

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de (sport)accommodatie die de Antwerpse sportclubs gebruiken en waarvan ze al dan niet eigenaar zijn. Daarnaast komen ook een aantal opvattingen van sportclubs over onder meer de beschikbaarheid en het onderhoud van (sport)accommodatie aan bod. Voor dit hoofdstuk wordt opnieuw voornamelijk gebruik gemaakt van de data verzameld in de VSP09. Waar mogelijk wordt dit cijfermateriaal aangevuld met administratieve gegevens van de stad Antwerpen.

1. Gebruik en bezit van (sport)accommodatie

Een kleine 40 procent van de Antwerpse clubs die deelnamen aan de VSP09 is eigenaar of is verantwoordelijk voor het dagelijks beheer en het onderhoud van de (sport)accommodatie waarvan ze gebruik maken. Uiteraard kunnen deze clubs daarnaast ook gebruik maken van stedelijke sportvoorzieningen. Dit aandeel ligt wat hoger in vergelijking met het gemiddelde cijfer dat voor Vlaanderen berekend werd op basis van de VSP09. Ook hier speelt een effect van schaalgrootte: grote clubs zijn in vergelijking met kleine clubs vaker eigenaar van (sport)accommodatie.

Figuur 6.1 *Eigenaarschap van de (sport)accommodatie gebruikt door sportclubs in de VSP09, Antwerpen versus Vlaanderen*

In Tabel 6.1 wordt een overzicht gegeven van de tien meest voorkomende (sport)accommodatie die de bevroagde sportclubs respectievelijk gebruiken en bezitten. Ruim drie kwart van de Antwerpse clubs in de VSP09 maakt gebruik van een kantine. Vrijwel de helft van alle Antwerpse clubs is zelf ook eigenaar van een kantine. Deze cijfers liggen opvallend hoger dan het Vlaamse gemiddelde. Grasvelden en sporthallen vervolledigen de top drie van de meest gebruikte (sport)accommodaties. Een derde van alle sportclubs maakt gebruik van grasvelden. Vrijwel eenzelfde aandeel is zelf ook eigenaar van deze terreinen. Dit laatste cijfer ligt opnieuw opvallend hoger dan het Vlaamse gemiddelde. Iets minder dan een derde gebruikt de voorziening van een sporthal. Het overgrote deel van deze clubs is evenwel zelf geen eigenaar van deze accommodatie. Wat betreft het gebruik van andere voorzieningen, vervolledigen vechtsportzalen en zwembaden de top vijf van de meest gebruikte sportvoorzieningen.

Tabel 6.1 *Gebruik en bezit van (sport)accommodatie door sportclubs sportclubs in de VSP09, naar accommodatietype (10 meest voorkomende), Antwerpen versus Vlaanderen*

	Antwerpen		Vlaanderen	
	Percentage gebruik	Percentage bezit	Percentage gebruik	Percentage bezit
Kantine	77,3	38,6	62,3	25,4
Grasveld	33,8	18,8	26,6	14,1
Sporthal	30,9	1,3	36,1	2,3
Vechtsportzaal	11,7	2,5	9,0	2,5
Tennisterrein (outdoor)	11,4	7,5	5,7	3,6
Zwembad (openlucht / overdekt)	10,0	0,0	8,5	0,5
Dans- of aerobicszaal	6,5	1,3	5,1	0,7
Watersportcentrum / open water / visvijver	6,3	3,8	3,9	2,5
(Parochie)zaal / café	6,3	2,5	6,6	1,5
Atletiekpiste	4,1	0,0	3,8	0,2

Waar in Tabel 6.1 een overzicht werd gegeven van de (sport)accommodatie die sportclubs gebruiken (en eventueel ook bezitten), wordt in Tabel 6.2 een overzicht gegeven van de tien meest voorkomende sportaccommodaties in de stad Antwerpen op basis van administratieve gegevens van de vzw Antwerpen Sportstad. Aangezien het hier sportinfrastructuur betreft die niet enkel door sportclubs gebruikt wordt is het logisch dat deze ranking enigszins verschilt van die in Tabel 6.1. Bovendien moet ook hier opgemerkt worden dat er verschillen zijn tussen de VSP09-data en de administratieve gegevens wat betreft de operationalisatie en de benaming van de verschillende types van sportaccommodaties.

Sportzalen, tafeltennishallen en minibasketvelden komen het meest frequent voor, gevolgd door voetbalterreinen en danszalen. Vrijwel de helft van de sportaccommodatie in de stad Antwerpen zijn buitensportvoorzieningen (49%, cijfer niet weergegeven in de tabel).

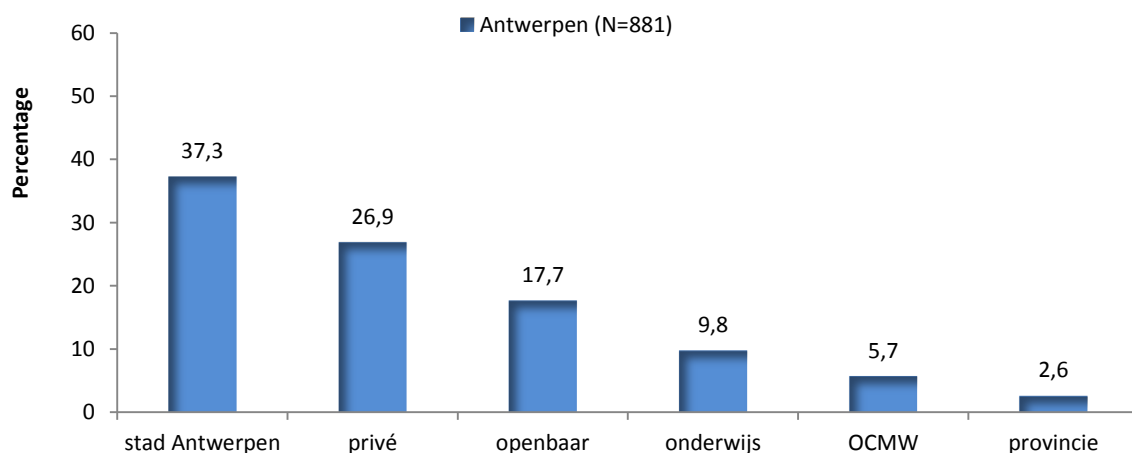
Tabel 6.2 Sportaccommodatie in de stad Antwerpen (10 meest voorkomende)

	Aantal	Percentage
Sportzalen	220	21,4
Tafeltennishal	157	15,3
Minibasketveld	109	10,6
Voetbalveld	92	9,0
Danszaal	80	7,8
Petanquebaan / -hal	80	7,8
Basketveld	56	5,5
Turnzaal	33	3,2
Korfbalveld	25	2,4
Agora-minipitch	19	1,9

Eigen bewerking op basis van administratieve gegevens vzw Antwerpen Sportstad

De administratieve gegevens van de vzw Antwerpen Sportstad laten ook toe om een zicht te krijgen op wie eigenaar is van deze sportaccommodaties (zie Figuur 6.2). Minder dan een derde van de sportvoorzieningen zijn privaatbezit. Scholen zijn eigenaar van ongeveer tien procent van de sportvoorzieningen in de stad Antwerpen. De overige sportvoorzieningen zijn publiek bezit. Zo zou op basis van deze administratieve gegevens de stad Antwerpen eigenaar zijn van ruim een derde van de sportvoorzieningen en wordt 18 procent onder de noemer 'openbaar' geplaatst. Het betreft hier onder meer buitensportvoorzieningen zoals basketpleintjes, petanquebanen, skateparkjes, etc.

Figuur 6.2 Eigenaarschap van de (sport)accommodatie in de stad Antwerpen

Eigen bewerking op basis van administratieve gegevens vzw Antwerpen Sportstad

Bovenstaande cijfers kunnen vergeleken worden met de cijfers die voor Vlaanderen berekend werden door Van Hecke en collega's in hun onderzoek naar de behoeften aan sportinfrastructuur in Vlaanderen (Van Hecke e.a., 2008). In dit onderzoek werden voor onder meer de sportvelden, dezwembaden, de sporthallen en de sportlokaal in Vlaanderen de eigenaars in kaart gebracht. Gemeenten blijken voor zowel de sportvelden als de zwembaden en de sporthallen de voornaamste eigenaar te zijn. De tweede en de derde voornaamste eigenaar van de sportvelden en de zwembaden zijn de private sector en de scholen. Bij de sporthallen nemen de scholen de tweede plaats in gevolgd door de private sector (Van Hecke e.a., 2008).

2. Houding t.a.v. (sport)accommodatie

De clubs zijn in sterke mate tevreden over de staat van de (sport)accommodatie die ze gebruiken (gemiddelde schaalscore van 3.9 op een vijfpuntenschaal). Dit geldt zowel voor de Antwerpse clubs als voor het totaal van de clubs die deelnamen aan de VSP09. Ook over de beschikbaarheid van de (sport)accommodatie heerst tevredenheid. Twee derde van de Antwerpse clubs geeft aan over voldoende sportinfrastructuur te beschikken. Een minderheid (26%) geeft aan onvoldoende gebruik te kunnen maken van de eigen of de ter beschikking gestelde (sport)accommodatie (cijfers niet weergegeven in de tabel). Vijfenvijftig procent van de Antwerpse clubs is tevreden over de inspanningen die de stad levert om hen optimaal te laten sporten, 22 procent geeft aan de geleverde inspanningen onvoldoende te vinden. Ook in het sportparticipatieonderzoek van de stad Antwerpen anno 2008 bleek een relatief grote tevredenheid van de Antwerpenaren over de sportinfrastructuur en het sportaanbod in de stad Antwerpen (Vos & Scheerder, 2009).

Sportclubs die eigenaar zijn van hun (sport)accommodatie onderstrepen de financiële last die het onderhoud van (sport)accommodaties met zich meebrengt. Het is dan wellicht ook niet verwonderlijk dat ondersteuning inzake sportaccommodatie als voornaamste ondersteuningsbehoefte wordt vernoemd door de sportclubs die deelnamen aan het Vitaliteitsonderzoek van de Stad Antwerpen (Debacker, 2011).

Tabel 6.3 *Houding van sportclubs in de VSP09 ten aanzien van de beschikbaarheid en het onderhoud van (sport)accommodaties in functie van het bezitten van sportinfrastructuur, Antwerpen versus vlaanderen (in gemiddelde waarden op een vijfpuntenschaal)*

	Antwerpen (N=78)	Vlaanderen (N=573)
De (sport)accommodatie die de club gebruikt is in goede staat.	3,9	3,9
De club beschikt over voldoende accommodatie of kan voldoende gebruik maken van de accommodatie die ter beschikking wordt gesteld.	3,5	3,6
De gemeente levert inspanningen opdat de club zo optimaal mogelijk kan sporten.	3,4	3,3
De groei van de club wordt geremd door een tekort aan sport accommodatie	2,7	2,6
Het onderhoud en/of de huur van (sport)accommodatie is een zware financiële last voor de club.	3,0	3,2

3. Besluit

In dit hoofdstuk werd dieper ingegaan op de (sport)accommodatie die sportclubs gebruiken en mogelijk ook bezitten. Accommodatie die niet aan één sport gebonden is, zoals een kantine, wordt het meest gebruikt. Grasvelden en sporthallen vervolledigen de top drie van de meest gebruikte (sport)accommodaties door de Antwerpse clubs in de VSP09. Het overgrote deel van de Antwerpse sportclubs is tevreden over de staat van de (sport)accommodatie die ze gebruiken en zegt over voldoende (sport)accommodatie te kunnen beschikken.

In het volgende hoofdstuk wordt toelichting gegeven bij de interorganisatorische verhoudingen van de Antwerpse sportclubs.

HOOFDSTUK 7

INTERORGANISATORISCHE VERHOUDINGEN

In het tweede hoofdstuk van dit rapport werd reeds geschetst hoe sportclubs vandaag geconfronteerd worden met andere sportaanbieders zoals fitnesscentra en publieke sportaanbieders zoals sportdiensten. In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de onderlinge verhoudingen tussen deze sportaanbieders waarbij voornamelijk naar samenwerkingsverbanden wordt gekeken. Naast de samenwerking van de Antwerpse clubs met andere sportaanbieders wordt ook gekeken naar de relatie met scholen.

1. Samenwerkingsverbanden

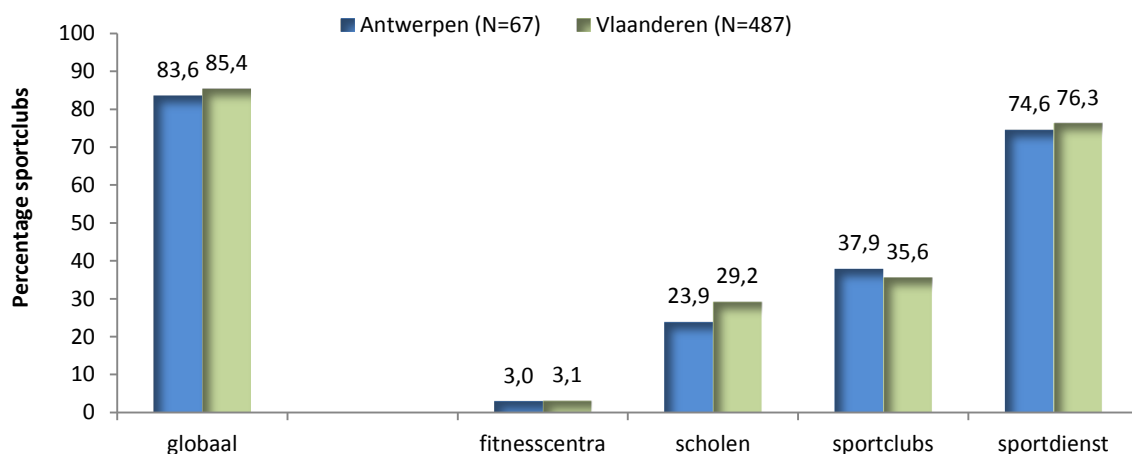
Uit Figuur 7.1 blijkt dat de Antwerpse clubs die deelnamen aan de VSP09 weinig tot niet verschillen van de gemiddelde sportclub in Vlaanderen voor wat betreft samenwerking met andere (sport)actoren.

Ruim acht op tien van de Antwerpse sportclubs in de VSP09 (84%) geven aan op één of andere manier samen te werken met een of meerdere van deze (sport)actoren. De Antwerpse sportclubs verkiezen een samenwerking met de Antwerpse sportdienst boven de andere (sport)actoren. Driekwart van de sportclubs geeft aan samen te werken met de sportdienst. Samenwerking met fitnesscentra is net als bij de gemiddelde Vlaamse sportclub het minst populair (3%). Ruim een derde van de clubs geeft aan samen te werken met een andere sportclub (38%) en een kwart van de Antwerpse clubs in de VSP09 heeft een samenwerkingsverband te hebben met een of meerdere scholen (24%). Grotere clubs werken iets vaker samen in vergelijking met kleine clubs, maar de verschillen zijn vrijwel verwaarloosbaar (cijfers niet weergegeven in de tekst).

Omwille van het beperkt aantal Antwerpse clubs dat opgenomen is in de VSP09 en dat bovendien de vragen met betrekking tot samenwerking heeft ingevuld (N=67), wordt niet dieper ingegaan op de aard van deze samenwerkingsverbanden. Op basis van de basisrapportering van de VSP09 (cf. BMS4-rapport), weten we evenwel dat sportclubs voornamelijk samenwerken met sportdiensten voor de promotie van hun activiteiten via de gemeentelijke promotiekanalen. In wat mindere mate worden

gezamenlijke activiteiten opgezet of worden sportclubs administratief ondersteund. Samenwerking met andere sportclubs heeft voornamelijk betrekking op het gezamenlijk aanbieden van activiteiten, het uitwisselen van ervaringen en het beschikbaar stellen van sportinfrastructuur. Dit laatste geldt ook voor de samenwerkingsverbanden met scholen aangevuld met de organisatie van de jaarlijkse sportdag en het actief werven van nieuwe leden (Scheerder & Vos, 2011).

Figuur 7.1 Samenwerkingsverbanden van sportclubs in de VSP09 met andere (sport)actoren, Antwerpen versus Vlaanderen

2. Houding t.a.v. samenwerking

Aan de clubs die deelnamen aan de VSP09 werd gevraagd om een aantal stellingen met betrekking tot samenwerking en concurrentie te beoordelen (zie Tabel 7.1).

Tabel 7.1 Houding van sportclubs in de VSP09 ten aanzien van samenwerking en concurrentie, Antwerpen versus Vlaanderen (gemiddelde waarden op een vijfpuntenschaal)

	Antwerpen (N=67)	Vlaanderen (N=478)
De sportclub is vragende partij om samenwerkingsakkoorden op te zetten met andere sportclubs.	3,0	2,8
De sportclub is vragende partij om samenwerkingsakkoorden op te zetten met commerciële organisaties zoals bijvoorbeeld fitnesscentra.	2,3	2,1
De Vlaamse overheid doet voldoende om sportclubs te ondersteunen.	2,3	2,5
De sportclub heeft een goede samenwerking met de gemeentelijke sportdienst.	3,8	3,8
De sportclub zou graag meer ondersteuning krijgen van de federatie.	3,4	3,4
De sportclub ondervindt concurrentie van andere sportclubs.	2,9	2,8
De sportclub ondervindt concurrentie van commerciële sportaanbieders zoals bijvoorbeeld fitnesscentra.	2,1	2,0

De sportclubs zijn erg tevreden over de samenwerking met de stedelijke sportdienst (gemiddelde schaalscore 3,8 op 5). Drie kwart van de clubs gaf dan ook een positief antwoord op deze stelling (cijfer niet weergegeven in de tabel). De tevredenheid van de clubs over de samenwerking met de sportdienst wordt ook bevestigd in het Vitaliteitsonderzoek bij de Antwerpse sportclubs in 2011 (Debacker, 2011).

Over de centrale, Vlaamse overheid zijn de Antwerpse clubs duidelijk minder positief. Slechts acht procent van de clubs is van mening dat de Vlaamse overheid voldoende doet om sportclubs te ondersteunen. Dit resulteert in een gemiddelde schaalscore van 2,3. De sportclubs zijn bovendien ook van mening dat er meer ondersteuning zou moeten geboden worden vanuit de sportfederaties. De Antwerpse clubs scoren op het schaal midden wat betreft de bereidheid om samenwerkingsverbanden op te zetten met andere sportclubs. Hiermee scoren ze net iets hoger dan het gemiddelde voor alle clubs in de VSP09. Over een mogelijke samenwerking met commerciële sportaanbieders, zoals fitnesscentra, zijn de sportclubs duidelijk minder positief (gemiddelde schaalscore is 2,3 op 5). Slechts elf procent van de clubs in Antwerpen geeft aan vragende partij te zijn voor een mogelijke samenwerking. Bovendien geven de clubs ook aan weinig concurrentie te ondervinden van commerciële sportaanbieders (gemiddelde schaalscore is 2,1 op 5). Ongeveer een derde van de clubs geeft aan wel concurrentie te ondervinden van andere sportclubs (gemiddelde schaalscore is 2,9 op 5).

3. Besluit

In dit hoofdstuk stond de interorganisatorische verhouding tussen sportclubs en andere (sport)actoren in de stad Antwerpen centraal. Uit de resultaten blijkt dat ruim acht op tien van de Antwerpse sportclubs die deelnamen aan de VSP09 aangeeft op een of andere manier samen te werken met een andere sportclub, een fitnesscentrum, de gemeentelijke sportdienst en/of een school. Samenwerkingsverbanden met de stedelijke sportdienst komen het meest voor. Samenwerkingsverbanden met fitnesscentra zijn een uitzondering. In het volgende en laatste deel van dit rapport worden de voornaamste bevindingen van dit onderzoeksrapport beknopt weergegeven.

SYNTHESE

Aan de hand van deze synthese vatten we de voornaamste bevindingen uit het voorliggende onderzoeksrapport samen.

1. Situering en opzet van het onderzoek

Waar sportclubs aanvankelijk een monopoliepositie hadden in het sportlandschap, werden ze in de tweede helft van de voorgaande eeuw geconfronteerd met tal van initiatieven door (lokale) overheden en kregen ze in de laatste decennia af te rekenen met de groeiende impact van commerciële sportaanbieders. Dit impliceert dat vandaag zowel publieke als private actoren, profit en non-profit spelers, als clubgeorganiseerde en andersgeorganiseerde aanbieders en deelnemers het breedtesportlandschap kleuren. Deze evoluties zorgen voor heel wat uitdagingen voor de clubgeorganiseerde sport.

In dit BMS-rapport stond de clubgeorganiseerde sport in de stad Antwerpen centraal. Informatie afkomstig van verschillende bronnen (survey- en administratieve gegevens), zowel wat betreft de vraagzijde als de aanbodzijde, werd samengebracht. De bevindingen die in dit rapport werden neergeschreven kunnen mogelijk een houvast bieden voor de vzw Antwerpen Sportstad om haar sportclubondersteuning te optimaliseren.

2. Voornaamste bevindingen

2.1 Algemene trends en ontwikkelingen

2.1.1 De opkomst van lichte sportgemeenschappen

De laatste decennia was er een opvallende groei van de recreatiesport en andersgeorganiseerde en niet-georganiseerde sportactiviteiten hebben onmiskenbaar aan belang gewonnen. Daar tegenover staat de stagnering van de sportbeoefening in clubverband. Naast andere factoren, spelen de toegenomen individualisering en de flexibilisering van de tijdsbesteding hierbij zeker een rol. Heel wat sportparticipanten willen immers steeds meer zelf kunnen bepalen hoe, wanneer, waar, met wie, ... zij aan sport doen zonder daarvoor in te sterke mate afhankelijk te zijn van opgelegde

structuren. Eerder informele, recreatieve, gezondheidsgerelateerde sport- en bewegingsvormen winnen dan ook aan belang.

2.1.2 Trends bieden mogelijkheden voor sportclubs

De hierboven geschetste ontwikkelingen kunnen als een bedreiging aanzien worden voor de clubgeorganiseerde sector, maar kunnen anderzijds ook net een vat aan nieuwe mogelijkheden openen. Sportclubs beschikken immers over de nodige sporttechnische kennis en mogelijkheden om in te spelen op de verwachtingen en behoeften van deze 'nieuwe' sportconsumenten. Zo zouden sportclubs bijvoorbeeld hun werking kunnen openstellen voor nieuwe doelgroepen en onder meer lichtere en flexibel lidmaatschapsformules aanbieden op maat van deze gebruikers.

2.2 Clubprofiel

2.2.1 Een meer traditioneel sportclubprofiel?

In vergelijking met de gemiddelde sportclub in de VSP09, zijn er een aantal kleine verschillen met de Antwerpse clubs voor wat betreft hun organisatieprofiel. Zo hebben de Antwerpse clubs die deelname aan de VSP09 en wat rijkere traditie, ligt het aandeel clubs met een vzw-structuur wat hoger en het aandeel feitelijke verenigingen wat lager en zijn er minder louter recreatieve clubs. Dit doet vermoeden dat de Antwerpse clubs een wat meer traditioneel sportclubprofiel hebben.

2.2.2 Dé sportclub bestaat niet

Louter op basis van een aantal organisatiekenmerken werden een aantal types van sportclubs onderscheiden. Competitieve (middel)grote sportclubs, opgericht vóór 1970 vormen de grootste groep, gevolgd door clubs met een gelijkaardig profiel, met dit verschil dat ze in de periode na de jaren '70 werden opgericht. Eerder kleine clubs die in de laatste decennia werden opgericht met een competitiegerichtheid (al dan niet in combinatie met een recreatief sportaanbod) vormen de derde meest voorkomende groep van sportclubs, gevolgd door kleine, relatief jonge clubs met louter een recreatief sportaanbod. Ieder van deze clubs vraagt wellicht een eigen benadering.

2.2.3 Voetbal en Oosterse vechtsport worden het meest aangeboden

Ook in Antwerpen zijn voetbal en Oosterse vechtsport de meest aangeboden clubsporten. Het sportaanbod komt in grote lijnen overeen met het gemiddelde aanbod in Vlaanderen. Anderzijds is een sport zoals korfbal opvallend meer aanwezig.

2.3 Profiel van de clubsporter

2.3.1 Mannen en hoger opgeleiden

Mannen, jongeren, hoger opgeleiden en personen met een hogere beroepsstatus en een hoger inkomen zijn duidelijk meer sportactief in een clubsportcontext, in vergelijking met vrouwen, lager

opgeleiden en personen met een lagere beroepsstatus en inkomen. Bijna één op vijf van de Antwerpse sportclubs in de VSP09 heeft te kampen met een daling in het aantal leden. Het merendeel van de clubs ziet evenwel de toekomst positief tegemoet; ze verwachten een stabilisering of een groei van hun ledenaantal.

2.3.2 Focus op kansengroepen is beperkt

Een minderheid van de clubs biedt activiteiten aan die specifiek zijn afgestemd op personen met een handicap en/of allochtonen. Zo biedt iets meer dan tien procent van de Antwerpse clubs activiteiten aan voor personen met een handicap, negen procent heeft in haar activiteitenaanbod specifieke aandacht voor allochtonen. Desalniettemin liggen deze cijfers zelfs ietwat hoger in vergelijking met alle Vlaamse clubs die zijn opgenomen in de VSP09.

2.4 Human resources en financiën

2.4.1 Bijkomende vrijwilligers zijn welkom

Bijna zeven op tien van de Antwerpse clubs geven aan op zoek te zijn naar bijkomende vrijwilligers. Dit geldt voornamelijk voor de wat grotere clubs. Een minderheid van deze groep signaleert problemen omwille van een tekort aan vrijwilligers. Dit impliceert dat een grote groep van clubs welliswaar geen tekort heeft aan vrijwilligers, maar toch op zoek is naar extra helpende handen. Een derde van de clubs geeft expliciet aan over voldoende vrijwilligers te beschikken. Dit aandeel ligt onder het Vlaamse gemiddelde

2.4.2 Optimisme over de eigen financiële toestand

Een absolute minderheid van de Antwerpse sportclubs geeft aan over (zeer) ongunstige papieren te beschikken. Anderzijds is ruim negen op tien van de clubs positief over de eigen financiële toestand. Driekwart van de bevraagde Antwerpse clubs geeft zelfs aan financieel (zeer) gezond te zijn.

2.4.3 Veel clubs ontvangen directe subsidies, maar de impact is eerder beperkt

De deelnemende clubs zijn sterk afhankelijk van de middelen die ze zelf genereren. Dit wijst op een sterke mate van zelfredzaamheid. Iets meer dan de helft van de totale inkomsten is afkomstig van lidgelden. Vrijwel alle clubs ontvangen directe financiële subsidies van de stad Antwerpen, maar deze subsidies hebben eerder een beperkt aandeel in de totale inkomsten. Het eerder beperkte aandeel van de directe subsidies in de totale inkomsten van de Antwerpse sportclubs impliceert geenszins dat ondersteuning door de stad Antwerpen onbelangrijk zou zijn. Bovendien mag zeker niet uit het ook verloren worden dat in de VSP09 enkel de directe financiële subsidiëring in rekening werd gebracht. Indirecte overheidssubsidiëring (vb. ter beschikking stellen van infrastructuur, onderhoud van accommodatie, etc.) werd met andere woorden buiten beschouwing gelaten.

2.5 (Sport)accommodatie

2.5.1 Kantines, grasvelden en sporthallen spannen de kroon

Een kleine 40 procent van de Antwerpse clubs die deelnamen aan de VSP09 is eigenaar of is verantwoordelijk voor het dagelijks beheer en het onderhoud van de (sport)accommodatie waarvan ze gebruik maken. Uiteraard kunnen deze clubs daarnaast ook gebruik maken van stedelijke sportvoorzieningen. Kantines zijn net als in Vlaanderen de meest gebruikte (sport)voorziening. Zo maakt ruim drie kwart van de Antwerpse clubs in de VSP09 gebruik van een kantine. Vrijwel de helft van alle Antwerpse clubs is zelf ook eigenaar van een kantine. Deze cijfers liggen opvallend hoger dan het Vlaamse gemiddelde. Grasvelden en sporthallen vervolledigen de top drie van de meest gebruikte (sport)accommodaties.

2.5.2 De stad Antwerpen is de voornaamste aanbieder van (sport)accommodaties

Op basis van administratieve bestanden blijkt dat de stad Antwerpen de voornaamste aanbieder is van (sport)accommodaties in haar grondgebied. Zo zou de stad Antwerpen eigenaar zijn van bijna 40 procent van de sportvoorzieningen. Minder dan een derde van de sportvoorzieningen zijn privaatbezit. Scholen zijn eigenaar van ongeveer tien procent van de sportvoorzieningen in de stad Antwerpen. De overige sportvoorzieningen zijn publiek bezit.

2.5.3 Globale tevredenheid over (sport)accommodatie

De clubs zijn in sterke mate tevreden over de staat van de (sport)accommodatie die ze gebruiken. Ook over de beschikbaarheid van de (sport)accommodatie is men vrij positief. Twee derde van de Antwerpse clubs geeft aan over voldoende sportinfrastructuur te beschikken. Een minderheid geeft aan onvoldoende gebruik te kunnen maken van de eigen of de ter beschikking gestelde (sport)accommodatie. We merken op dat dit cijfer het gemiddelde weerspiegelt over alle mogelijke sporttakken heen. Zo is het niet ondenkbaar dat bijvoorbeeld clubs die sporttakken aanbieden die veel trainingsuren vergen minder positief kunnen zijn over de beschikbaarheid van de (sport)accommodatie.

2.6 Interorganisatorische verhoudingen

2.6.1 De sportdienst is een preferentiële partner

Ruim acht op tien van de Antwerpse sportclubs die werden bevraagd in de VSP09, geven aan op één of andere manier samen te werken met andere sportclubs, een fitnesscentrum, de gemeentelijke sportdienst of een school. Samenwerking met sportdiensten staat hierbij duidelijk op de eerste plaats, op ruime afstand gevolgd door samenwerking met andere sportclubs. De bevraagde sportclubs geven bovendien aan in sterke mate tevreden te zijn over deze samenwerking.

Samenwerkingsverbanden met fitnesscentra in de Antwerpse regio zijn eerder uitzonderlijk. Deze cijfers komen in grote lijnen overeen met algemene cijfers voor de Vlaamse sportclubs.

BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIELIJST

- Bral, L., Doyen, G., Schelfaut, H., Tubex, A., & Vanderhasselt, A. (2009). *Stadmonitor 2008. Een monitor voor leefbare en duurzame Vlaamse steden*. Brussel: Agentschap voor Binnenlands Bestuur.
- Bral, L., Jacques, A., Schelfaut, H., Stuyck, K., & Vanderhasselt, A. (2011). *Stadmonitor 2011. Een monitor voor leefbare en duurzame Vlaamse steden*. Brussel: Agentschap voor Binnenlands Bestuur.
- Breuer, C., & Wicker, P. (2009). Sports clubs in Germany. In C. Breuer (Ed.). *Sport development report 2007/2008. Analysis of the sports clubs' situation in Germany (Abbreviated version)*. (pp. 5-50). Cologne: Sportverlag Strauß.
- Casteleyn, B., Mattheesen, W., Stoop, R., Van Landeghem, P., De Meyer, S., & van Aarle, P. (2009). *Onderzoeksrapport. Sportparticipatie in Antwerpen*. Antwerpen: Antwerpen Sportstad.
- De Backer, M. (2011). *Vitaliteit van de Antwerpse sportclubs. Een beschrijvende analyse van de resultaten*. Antwerpen: BZ/SSO.
- De Haan, J., & Breedveld, K. (2000). *Trends en determinanten in de sport. Eerste resultaten uit het AVO 1999 (Werkdocument 68)*. Den Haag: Sociaal & Cultureel Planbureau.
- De Knop, P., Laporte, W., Van Meerbeek, R., & Vanreusel, B. (1991). *Fysieke fitheid en sportbeoefening van de Vlaamse jeugd. Analyse van de georganiseerde sport in Vlaanderen (Volume 2)*. Brussel: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- De Meyer, S. (2007). *Sportbeleidsplan Antwerpen 2008-2013. Een inhaalbeweging voor sport*. Antwerpen: Dienst Sport & Recreatie.
- Duyvendak, J.W., & Hurenkamp, M. (eds.) (2004). *Kiezen voor de kudde. Lichte gemeenschappen en de nieuwe meerderheid* (Kennis, Openbare mening en Politiek). Amsterdam: Van Gennep.
- Gratton, C., & Kokolakis, T. (1997). *Economic impact of sport in England 1995*. London: Sports Council.
- Gratton, C., & Taylor, P. (2000). *Economics of sport and recreation*. London: Spon Press.
- Heinemann, K. (1998). Sport Clubs Management. In D. Soucie (Ed.). *Research in sport management. Implications for sport administrators*. Schorndorf: Hofmann.
- Heinemann, K. & Schubert, M. (1994). *Der Sportverein. Ergebnisse einer repräsentativen Untersuchung*. Schorndorf: Hofmann.
- Houlihan, B. (2001). *Sport, policy and politics. A comparative analysis*. London: Routledge.
- Houlihan, B. (2006). Government objectives and sport. In: W. Andreff & S. Szymanski (Eds.). *Handbook on the economics of sport* (pp. 254-259). Cheltenham: Edward Elgar.
- Laporte, W., Bollaert, L., De Knop, P., Taks, M., Verhoeven, M., Duysters, A., & Van Bunder, D. (1997). *Het vrijwilligerswerk in een veranderende sportwereld. Een empirische studie inzake de ontwikkeling van professionele deskundigheid*. Brussel: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- Scheerder, J. (2004). *Spelen op het middenveld. Vrijetijdssport als ontspanning, ontplooiing en ontmoeting* (Cultuursociologische Essays 4). Tiel: Lannoo.

- Scheerder, J. (2007). *Tofsport in Vlaanderen. Groei, omvang en segmentatie van de Vlaamse recreatiesportmarkt*. Antwerpen: F&G Partners.
- Scheerder, J. (2009). Local running. Ontwikkeling en potentiële groei van de loopsportparticipatie in Vlaanderen. In J. Scheerder & F. Boen (Eds.). *Vlaanderen loopt! Sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar de loopsportmarkt*. (pp. 79-123). Gent: Academia Press.
- Scheerder, J., De Knop, P., Vanreusel, B., & De Bosscher, V. (2006). Sportbeleid in Vlaanderen. Een sociaal-historisch overzicht. In: P. De Knop, J. Scheerder & H. Ponnet (Eds.). *Sportbeleid in Vlaanderen. Trends, visies, cases en cijfers* (Volume 1). (pp. 25-37). Brussel: Publicatiefonds Vlaamse Trainersschool.
- Scheerder, J., & Pauwels, G. (2002). *Vlaanderen sportief gepeild! Resultaten voor de APS-survey 1999* (Stativaria 26). Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap/Administratie Planning & Statistiek.
- Scheerder, J., Pauwels, G., & Vanreusel, B. (2007). Breedtesport in Vlaanderen gepeild. Trends en profielen 1999-2006. In: Pickery J. (Eds.). *Vlaanderen gepeild!* (pp. 225-261). Brussel: Vlaamse overheid/Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Scheerder, J., & Vanreusel, B. (2004). Generaties en hun sportieve kansen. De sportparticipatie van volwassen mannen en vrouwen geboren tussen 1910 en 1970. *Vrijtijdstudies* 22(1): 17-34.
- Scheerder, J., Taks, M., Vanreusel, B., & Renson, R. (2002). *30 jaar breedtesport in Vlaanderen. participatie en beleid. Trends 1969-1999* (Sport & Maatschappij 1). Gent: Publicatiefonds voor Lichamelijke Opvoeding.
- Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeersch, H., & Vos, S. (2011b). *Sport in clubverband (Deel 1). Een analyse van de clubgeorganiseerde sport in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 8). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.
- Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeersch, H., Winand, M., & Vos, S. (2012). *Sport in clubverband (Deel 2). Uitdagingen voor de clubgeorganiseerde sport* (Beleid & Management in Sport 9). Leuven: KU Leuven/Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement.
- Scheerder, J., & Van Bottenburg, M. (2010). Sport light. De opkomst van lichte organisaties in de sport. In: B. Pattyn & B. Raymaekers (Eds.). *In gesprek met morgen* (Lessen voor de eenentwintigste eeuw 16). (pp. 89-120). Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Van Hoecke, J. & Vanreusel, B. (2010). *Sportclubs in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09)* (Beleid & Management in Sport 4). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.
- Scheerder, J., & Vos, S. (2011). Social stratification in adults' sports participation from a time-trend perspective. Results from a 40-year household study. *European Journal for Sport and Society*, 8(1/2), 7-13.
- Scheerder, J., Vos, S., Pabian, S., De Martelaer, K., Lefevre, J. & Philippaerts, R. (2011a). Actieve vrijetijdssport in Vlaanderen. Trends, profielen en settings. In: J. Lievens & H. Waeye (Eds.). *Participatie in Vlaanderen 2. Eerste analyses van de participatiesurvey 2009*. (pp. 43-82). Leuven: Acco.
- Scheerder, J., Vos, S., & Thibaut, E. (2011). De tijd fietst voorbij. De deelname aan fietssport in Vlaanderen vanuit een tijdstrendperspectief. In: J. Scheerder, W. Lagae, & F. Boen (Eds.). *Vlaanderen fietst! Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar de fietssportmarkt* (pp. 71-111). Gent: Academia Press.
- Scheerder, J., Zintz, T., & Delheye, P. (2011). The organisation of sports in Belgium. Between public, economic and social profit. In: C. Sobry (Ed.). *Sports governance in the world: a socio-historic*

- approach. The organization of sport in Europe: a patch-work of institutions, with few shared points.* (pp. 84-113). Paris: Le Manuscrit.
- Van Bottenburg, M. (2004). Individueel en collectief gedrag in de sport. In: J.W. Duyvendak & M. Hurenkamp (Eds.). *Kiezen voor de kudde. Lichte gemeenschappen en de nieuwe meerderheid* (Kenni/Openbare mening /Politiek). (pp. 85-103). Amsterdam: Van Genneep.
- Van Bottenburg, M. (2008). De behoefte aan lichtere gemeenschappen. Meer contacten, minder intens. In: A. Verweij (Ed.). *Vernieuwing lokaal sportbeleid. 101 vernieuwende ideeën voor een vitaal sportbeleid* (Visie- en Ontwikkelgids). (pp. 7-8). Oosterbeek: Vereniging Sport en Gemeenten.
- van Bottenburg, M., Rijnen B., & van Sterkenburg J. (2005). *Sports participation in the European Union. Trends and differences*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Van Bottenburg, M., van Kalmthout, J., van der Meulen, R., Nuijten, S., Rijnen, B., & Roques, C. (2006). *De tweede loopgolf. Over groei en omvang van de loopsportmarkt en hoe de KNAU haar marktaandeel verder kan vergroten.* 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Van Hecke, E., De Maesschalck, F., Gils, B., Verbestel, V., Scheerder, J., Vanreusel, B., & Vangrunderbeek, H. (2008). *Behoeften aan sportinfrastructuur in Vlaanderen: een ruimtelijke analyse*. Leuven: Instituut voor Sociale en Economische Geografie (KU Leuven) / Departement Humane Kinesiologie (KU Leuven).
- van Kalmthout J., de Jong, M., & Lucassen, J. (2009). *Verenigingsmonitor 2008. De stand van zaken bij sportverenigingen*. Nieuwegein / 's Hertogenbosch: Arko Sports Media / W.J.H. Mulier instituut.
- Van Lierde, A., & Willems, T. (2006). Hoe goed zit het met de Vlaamse sportclubs?. In P. De Knop, J. Scheerder & H. Ponnet (Eds.). *Sportbeleid in Vlaanderen. Studies* (Volume 2). (pp. 127-135). Brussels: BLOSO.
- Van Poppel, M. (2009). *Cijferboek lokaal sportbeleid 2008-2010*. Brussel: Vlaamse overheid/Departement Cultuur, Jeugd, Sport & Media.
- Vlaamse overheid (2007). Decreet van 9 maart 2007 houdende de subsidiëring van gemeente- en provinciebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het voeren van een Sport voor Allen-beleid. *Belgisch Staatsblad*, publicatiedatum 4 mei 2007.
- Vlaamse sportfederatie (2009). *Dynamoproject. Managementondersteuning voor sportclubs*. Gent: Vlaamse Sportfederatie.
- Vos, S. (2012). *Triangle relationships in mass sport provision. Analysing similarities, differences and interorganisational relationships across civic, public and market sectors*. Gent: Academia Press.
- Vos, S., & Scheerder, J. (2009). *'t Stad sport. Onderzoek naar de sportdeelname en sportbehoeften in de stad Antwerpen* (Beleid & Management in Sport 2). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.
- Vos, S., & Scheerder, J., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Lagae, W., Van Hoecke, J., & Vanreusel, B. (2011). De aanbodzijde van de sportmarkt op lokaal niveau. In: R. Philippaerts (Ed.). *Sport voor Allen. Strategieën voor laagdrempelig bewegen en sporten in Vlaanderen*. (pp. 33-69). Leuven: Acco.

OVER DE AUTEURS

Steven Vos is doctor in de bewegingswetenschappen (2012) en master in de (sociale) psychologie (1999). Hij was senior onderzoeker aan het Hoger Instituut voor de Arbeid – KU Leuven (1999-2005) en onderzoekscoördinator bij Toegankelijkheidsbureau vzw en Enter, het Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid (2005-2008). Van 2008 tot 2012 was hij als doctoraatsbursaal verbonden aan de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven en het Steunpunt Cultuur, Jeugd & Sport. Sinds februari 2012 is hij postdoctoraal onderzoeker aan het Onderzoekscentrum voor Sportbeleid en Sportmanagement van de KU Leuven en docent sportmanagement aan de Fontys Sporthogeschool (Nederland). Hij is (co-)auteur van diverse boeken en beleidsrapportages. Hij publiceerde in internationale tijdschriften, waaronder *European Journal for Sport & Society*, *European Sport Management Quarterly*, *International Journal of Sport Management & Marketing*, *International Journal of Sport Policy & Politics*, *Managing Leisure*, en *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. Samen met Jeroen Scheerder is hij reekseditor van de BMS-rapporten (*Beleid & Management in Sport*). Hij verricht voornamelijk onderzoek naar het samenspel tussen overheid, markt en middenveld in het (Vlaamse) breedtesportlandschap.

Jeroen Scheerder is professor sportbeleid en sportmanagement aan de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven. Hij studeerde antropologie, bewegingswetenschappen en marketing. Van 2005 tot 2007 was hij gastprofessor sportsociologie aan de Faculteit Politieke & Sociale Wetenschappen van de Universiteit Gent. Hij doceert binnen het vakgebied van (publiek) beleid en management inzake sport en fysieke activiteit en verzorgt gastlezingen in internationale onderwijsprogramma's ondersteund door de Europese Commissie. Hij is gastprofessor aan de universiteiten van Cassino, Jyväskylä, Kaunas, Keulen en Porto en gastdocent in de Expert Class in Professioneel Sportmanagement aan de Vrije Universiteit Brussel en in de opleiding tot sportfunctionaris aan de Vlaamse Trainersschool (VTS). Hij verricht sociaalwetenschappelijk onderzoek m.b.t. het (marketing)beleid van private en publieke sportactoren enerzijds en participatie- en consumptiepatronen van vrijetijdssport anderzijds. Hij is (co-)auteur van een dertigtal artikels in internationale vaktijdschriften, is auteur/editor van een vijftiental boeken omtrent sport, participatie en beleid en is reekseditor van de BMS-rapporten (*Beleid & Management in Sport*) en de MBS-boeken (*Management & Bestuur in Sport* uitgegeven bij Academia Press). Hij voerde studies uit voor diverse opdrachtgevers waaronder de Europese Commissie, de Koning Boudewijnstichting, de Vlaamse overheid, de stad Antwerpen en een aantal sportfederaties en sportorganisaties in Vlaanderen en is een van de promotoren van het wetenschappelijk Steunpunt voor beleidsgericht onderzoek Sport. Tussen 1999 en 2007 was hij tewerkgesteld bij een aantal overheidsinstanties op het vlak van sport, cultuur en toerisme. Uithoudingssport is een van zijn passies.

